

August Varenius Jacobus Fabritius

**Zacharias Inter 3. postremos Veteris federis Prophetas In quibus desiit Prophetia
adusq[ue] Messiae tempora Medius & adventuri Regis Filiae Sion Praeco
Magnificus ex consilio fontium per breviarium explicatus quem Inprimis quoad
Iubilum Filiae Sionis c. 9. v. 9. 10.**

Rostock: Kilius, 1663

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740038842>

Druck Freier Zugang

August Varonius
Vest. David Fabricius
R. u. theol 1663

ZACHARIAS

Inter 3. postremos Veteris federis PROPHETAS

In quibus desit Prophetia

ad usq; MESSIÆ tempora

MEDIUS

& adventuri REGIS FILIÆ SION

PRÆCO MAGNIFICUS

ex consilio fontium per breviarium explicatus

quem

In primis quoad *Jubilum Filiae Sionis* c. 9. v. 9, 10.

In inclutâ Academ. Rostochiensî

Sub signis

VIRI ZEMACH

PRÆSIDE

AUGUSTO VARENIO SS.

Theol. D. Hebraicorum & Catecheseos

Christianæ Professore Ordinario

adpian, acuratamq; συλῆτην

In Auditorio magno d. 17. Jan. hor. ab 8. matutinis

publicè proponet

JACOBUS FABRITIUS.

Slesvicensis.

ROSTOCHII,

Typis JOHANNIS KILII, Acad. Typogr. Anno 1663.

V I R O

Pl. Reverendo Clarissimo, & Excellentissimo,
DN. PAVLO SPERLINGIO
Præposito per Holsatiam Vigilantissimo,
Lycæi Borsholmensis Directori, & Pastori
meritissimo,

NEC NON

Reverendis, Clarissimis, & Doctissimis
VIRIS,

DN. M. MATTHIÆ LOBE-
TANTZ, *Ecclesiæ Burgensis Pastori,*
& reliquarum in Femariâ Inspectori
dignissimo,

DN. M. MARTINO HOL-
MERO, *Ecclesiæ Hufumensis Pastori*
Fidelissimo,

DN. Parenti Suo verè Alteri Venerando,
DNN. Adfinibus, & Fautoribus Honorandis

In debite Observantia, Amoris & Gratitude moni-
mentum hæc Studii Sui Theologici Primitias
offerre, & simul subnascentis hujus Anni Auspici-
um omnia Fausta ac prospera à Numine Summo
ex animo apprecari debuit, voluitq;

JACOBUS FABRICIUS.

ΕΙΣ ΑΓΩΓΗ IN ZACHARIAM.

Abet instar augusti palatii Scriptura V. T. in quâ longo ordine confident πάντες οἱ ἄγιοι ἐκ ἀπ' αἰῶν Προφῆται, de regni cœlorum mysteriis erudientes reverentèr consulentem, Illos in Prophetas Antecessores qui sc. templi i. funus, consumatam μετικεσίαν Βα-βυλῶν ætate Prophetica, antecesserunt, seu

הַנְּבִיאִים הַרְשָׁנִים (vid. c. 1. 4. c. 7. 7, 12.) & Successores, templi sub Cyro fundati populiq; reducis ἀντίπτας Prophe-
 2. tas, distribuit Zacharias (c. 7. 7. c. 8. 9.) Claudit Antebabylonicos par no-
 bile, quod cuncta miserrima vidit, atq; horum pars magna fuit, Jeremias
 & Ezechiel. Post Babylonicos, sine antecessoribus, absolvunt, post Da-
 nielem, qui Cyro Monarchæ, sub quo patriæ redditus populus funda-
 tumq; templum, superfuit, partemq; τῆς συναγωγῆς τῆς μεγάλης
 fecit, Haggæus, Zacharias, Malachias, illo ordine Prophetæ, quo lo-
 3. cati. Occupato bellis Cyro, circumventis fraude Satrapicâ successo-
 ribus Monarchis, Xerxe præprimis & Artaxerxe, turbata templi fa-
 brica procedere tandem debuit יְרֵמְיָהּ הַנְּבִיאִים sub Dario
 inter 2. Artaxerxes Monarchas, Persarum Monarcha (Efr. 6. 14.) Primus
 4. apud Lentulos Hierosolymitanos, pro Domo Domini signum explicuit,
 causamq; omni Rhetore potentius peroravit Haggæus, anno Darii 2.
 m. 6. d. 1. &, ut hi facundo illo tonitru attoniti, deq; confirmatione
 cœlestiper illud stereoma: אֲנִי אֲנִי הָאֵל i. e. Ego sum vobiscum, secu-
 ri, frustra habitis, qui זְמַן בָּרַךְ seu in ipso temporis q. puncto tur-
 bare voluerunt, adversariis (Efr. 5. 3.) desperatum ultra seculum opus
 aggrederentur d. 24. mens. 6. impetravit: (Hag. 1. ad v. 12. & à 12. ad fin)
 5. Inde jam fervet opus, duravitq; τριμῆσιν trimestris adusq; diem 24.
 mens. 9. (Hag. 1. ult. c. 2. 18.) In hoc trimestri Orator Haggæus (vid.
 c. 2. à v. 1. ad 10.) d. 21. mens. 7. Post Haggæum, Zacharias præco pæ-
 nitentiæ (c. 1. à v. 1. ad 7.) m. 8. anni ejusdem. Factum adeo quod fa-

A

ctum

2. Cum memorat Esra c. 1. 1. 2. prospectumq; templo de fundamentis d. 24. m. 9. Eodem die bis Orator Haggæus, semel ad populum (c. 2. à v. 10. ad 20.) semel ad Zerubabelem (à v. 20. ad f.) Successit Haggæo in speculâ Zacharias, quoad Octonarium visionum, d. 24. mens. 11. (vid. c. 1. 7. & ad finem cap. 6.) quoad cœtera ab anno 4. Darii m. 9. d. 4. (c. 7. 1.) ad finē usq; Architectonicæ sacræ, quæ anno Darii 6. m. (adar) ultimo consuta, triumq; Monarcharum gloriosis diplomatibus nobilitata constitit (Esr. 6. 14 15.) Zachariæ successit Malachi, in quo Prophetia desinit.
7. Expectandus jam erat is, de quo CHRISTUS: Ecce ego missurus sum Malachi, i. e. Angelum meum, & post hunc Antecessorem immediatum, CHRISTUS incomparabilis Prophetæ. Hujus appetentiores Judæos & intervallo Prophetico Deus facere voluit, & dulcioribus ac clarioribus de Messia Prophetiis novissimis apud illos Tres-Viros Prophetas. Clari ubiq; Haggæus & Malachi. Noster, principio & fine obscurior, medio serenus incedit, imprimis, ubi acclamat Filiæ Sionis: EXULTA VALDE! REX TUUS VENIT! Placet in Zacharia, brevius etiam tentare quod ante annos XII. in Haggæo, curriculum, signatis in tabellâ præcipuis tanti Prophetæ lineis (ex consilio Chabacuc c. 2. 2.) Ibimus per altum Prophetæ velis contractis. Transcurremus manifestiora, ut benignitate Domini nobis alicubi liceat referare clausa.

QUÆSITA AD ISAGOGEN.

1. Quær. 1. an rectè H. Grotius: Coepit Haggæus his visis illustrari 7. mensibus antequam is qui sequitur Zacharias? Resp. Neg. Vid. Isagog. §. 4. 5. 6. Quær. 2. An rectè Idem: Patefactio prima Zachariæ contigit medio tempore inter sermones Haggæi primum & duos alteros? Resp. Neg. Vid. Isagog. §. 5. Oratio 1. Zachariana inter binas Haggæi priores & posteriores; cœteræ omnes post Haggæum. Quær. 3. An Zacharias ante hanc Prophetiam actu & reali exercitio Prophetæ? Resp. Neg. Quær. 4. Quomodo demum octavo mense cœperit Prophetæ, cum ex ipsius æquæ ac Haggæi Prophetarum instinctu suscepta fuerit Templi Architectonica. Esr. 5. 1. 2. c. 6. 14? Resp. Vid. Isag. §. 45. Quær. 5. Quomodo Zacharias in Esrâ semper Filius Iddo? Resp. 1. Fuit nepos. 2. Avus excellentior Patre. Fuit Prophetæ æquæ ac nepos; unde uterq; נביאן seu Prophetæ appellentur in contradistinctione Haggæi נביאן seu Prophetæ. Esr. 5. 1. quintitulus Prophetæ in ipso Zachariac. 1. 1. 7. non est nepotis seu Zachariæ, prout expresserunt Vulg. Jun. Tremell. Luth. sed Avi Iddo (prout rectè Vatabl.) ita juber accentuatio.

THEMA

THEMA ZACHARIANUM,

& Oeconomia libri.

Excitato jam DOMINO ex habitaculo sanctitatis suæ & gratiose re- c. 2. 13.
 versuro ad Sionem (cujus gloriose excitationis & gratiose reversionis argu- c. 1. 3. 26.
 menta & visionibus figurantur, de jejuniis Consultoribus explican- c. 7. v. 8.
 tur, Filie Sionis solemniter intimantur) per plenariam sc. Urbis, Templi, c. 9. 9.
 populi in integrum restitutionem, regni Messie, ipsius Viri ZEMACH SA- c. 6. 12.
 CERDOTIS IN THRONO CORONATI & REGIS Filie Sion admirandam c. 8. 20.
 manifestationem, gentium conversionem, perseveranter hostium sive ex Ju- 21.
 deis sive ex Gentibus perditionem, JUDÆI ad IHOVAH ZEBAOth à c. 9. ad
 revertuntur, ejusq; voci auscultant: tam illi quam Gentiles in adventuro fin.
 MESSIA redemptionem, pacem, salutem expectant, omnis deni- I.
 que Caro præ Majestate IHOVAH reverentè SILETO! Absolvitur
 tota Prophetia IV. Orationibus, ex quibus Una brevior est, & Isago-
 gica c. 1. ad v. 7. ceteræ majores sunt, sc. Secunda à v. 7. c. 1. ad fin. c. 6.
 tertia, 7. & 8. capitibus: quarta à c. 9. ad finem, c. 14. ita tamen ut hæc
 secetur in duas partes, primam c. 9. 10, 11. secundam c. 12. 13. 14.
 Summa Orationis 1. est: *Pœnitentia*, Summa 2. *Filia Sionis gloriose in-* 2.
flauranda in Messie revelandi patria. Atq; hæc tota Oratio absolvitur
 Orationario visionum. à c. 1. v. 7. ad c. 6. v. 9. & sigillo, coronati SACERDO-
 TIS IN THRONO c. 6. à v. 9. ad fin. cap. Summa 3. *Responsum Propheti-*
cum & Evangelicum datum Consultoribus. Summa 4. quoad partem
 1. *Rex Sionis adveniens, ipsam Sionem potenter defendens, Hostes Sionis*
iplos etiam Judæos Regis & Pastoris sui fœdos institores, & transfixores
evertens: quoad partem 2. *Triumphus Ecclesiæ N. T. ipsiusq; Pastoris percussus.*

ORATIO I. cap. 1. à 1. ad 7.

Hæc & Isagoge quædam est, & Clavis & Synopsis Prophetiæ. Isa- I.
 goge, quatenus in Scholæ visionum, quæ à v. 7. incipit, Consultorem
 reverentè, & cum præfatione pœnitentiæ introducit. Clavis, quatenus 2.
 per Characterem Chronologicum inscriptionis v. 1. *rationarium tem-*
porum & Status Judaici ex Esrâ petendum ostendit. Synopsis, quate-
 nus brevium totius Prophetiæ v. 3. quatuor vocibus exprimit sc.
 אֲנִי שׁוֹב i. e. *Revertimini ad me,* אֲנִי שׁוֹב עֲלֵיכֶם i. e. *Et revertar*
ad vos Quicquid sc. in totâ Prophetia specialiter proponitur, hoc reci- 3.
 proæ reversionis Dei Patris, Filii & Spiritus S. ad Israelitas sub templo
 2. & Israelitarum ad Deum trinum terminis continetur, sive per mo-
 dum

4. dum *causæ*, sive *effectus*, sive *terminorum à quo & ad quem*, sive *modorum*, *signorum*. Sic tota Schola *Visionum*, pertinet ad *reversionem gratiosam Dei*, cuius ibi plura *signa*, quàm *visiones*, à c. 1. ad c. 7. Sic *Oratio 3.* apertissimè & *Reversionem Dei ad populum* explicat: unde illud: *Reversus sum ad Sionem &c.* Item *reversus cogito bono afficere Jerusalem & domum Iudæ conf.* c. 8. à v. 1. ad 16. & ab 18. ad f. cap. Et *reversionem Israelis ad Deum*, cuius, & huius adeò *orationis Isagogicæ plenissimus commentarius est c. 7.* in primis à v. 7. ad f. & c. 8. 16. 17. Eadem ratio *Orationis 4.* Sic e. c. Ad *reversionem gratiosam Dei pertinet: ECCE REX TUUS VENIT TIBI!* ad *reversionem populi*, illud: *revertimini ad munitionem c. 9. 9. 12.* Facilius quq; cætera *Prophetæ ad hos terminos* applicare. Constat inde quare in *Synopsi hæc totius Prophetiæ*, brevique adeò *sententia, tẽr distincte nominetur IHOVAH ZBAOTH*, semel in principio, semel in medio, semel in fine. Sic dicit IHOVAH ZBAOTH: *Revertimini ad me, dicit IHOVAH ZBAOTH.* Et *Ego revertar ad vos*, dicit IHOVAH ZBAOTH v. 3. ut frustra *rationem למרה הוזכר שלשה פעמים ה' צבאות בכתוב הזה* alleget R. Abarb. Multiplicem Dei *המנהיג והמשגיח* circa *Israelitas dispersos vel exercitum DEI providentiam.* Quoad *clavim*, videatur superior nostra *Isagoge.* Illud *singulare*, quod non exprimitur certus dies, prout infra c. 1. 7. c. 7. 1. & semper in *Haggæo.* Ratio ex argumento.
5. Quoad *Synopsin* notetur *sequela actuum & personarum talis*: 1. *Patres Israelitarum peccantes.* 2. *Prophetæ priores*, nomine *הורא צבאות* *Pœnitentiæ præcones*, & *conceptis verbis illos ad pœnitentiam vocantes.* *Jerem. 25. 5. 3.* *Patres*, post *vocationem*, *rebelles.* 4. *Deus efficaciter, & cum manifestis indignationis signis Iratus Patribus rebellibus קצף קצף* 5. *Patres nunc mortui.* 6. Sed & *Prophetæ illi nunc mortui*: (nec enim in perpetuum erant *Prophetæ victuri*, nec post *Verbum æternum opus erat immortalibus Prophetis*) 7. At aliter se habet *mors Prophetarum*, aliter *refractoriorum Patrum.* 8. Quin *verbum Dei pœnale seu comminatorium non mortuum est cum Prophetis morientibus*: sed post *mortes Prophetarum vitalem ferventemq; Spiritum ostendit in refractariis Patribus partim gladio, fame, peste absumtis, partim Babylonẽ deportatis* (atq; hoc velut notorium *Filiis supponit Prophetæ*, per illud: *הלא השגיר*. Bene Luth. *Yste nicht also? Haben nicht meine Drey Worte eure Väter getroffen?*) 9. *Quidam Patres vel tandem sensu pœnarum conversi, & Confessores*

fessores iusti Dei iudicii. 10. Israelitæ præsentēs, nec debent imitari ex-
 emplum Patrum perseverantē refractariorum, nec (expectando *הָשִׁיב* seu
 spumantem Dei iram & eousq; differendo pœnitentiam) novissimē & per
 experientiam illius *הָשִׁיב* conversorum: Sed ad voces Prophetarum postero-
 rum (qui & ipsi non vivunt in perpetuum, paulo post cessaturā penitus in
 Israel Prophetiā) maturē & in tempore reverti, cuius quidem reversio-
 nis terminus à quo exprimuntur 1. Viæ corruptæ. 2. Opera mala: terminus
 ad quem *וְיָשׁוּבָה* ter nominatus, qui proinde ait: Revertimini ad
 me (Pater Filium & S. S.) *וְיָשׁוּבָה* & Ego revertar ad vos: quæ
 reversio, quia tota debeatur divine Majestati, proinde IHOVAH ter
 nominato, *וְיָשׁוּבָה* seu *וְיָשׁוּבָה* titulus imperatorius &
 hic apponitur, & ob eandem rationem alibi frequentē in hoc Prophe-
 ta. Confer. c. 1. à v. 2. ad v. 7.

ORATIO II. seu SCHOLA VIII. VISIONUM.

VISIO prima, Eques in equo rufo. Angelus Domini stans
 inter myrtos.

Zach. 1. à v. 7. ad f. cap.

Jam in opere templi populus egregiē profecerat, quan-
 do, tertio post Isagogicam Orationem mense, die sc: 24. mens.
חַדְשׁ nobis Januarii, successit aperta Prophetæ de nocte Schola VIII. Vi-
 sionum (Vid. Zachar. 1. 7. quod omnium visionum commu-
 ne exordium est) Summa Visionis I. ex consilio fontium ita habet: Vidit
 Principem Equitem super equo rufo, stantem inter Myrtos, quæ erant
 in voragine, & post hunc equos rufos, fulvos (resplendentes, Orientis solis
 colorem imitantes & albos v. 8. Intellecturus mysterium Prophetæ &
 quærens quid illa? audit, ANGELUM collocutorem futurum, sibi explica-
 tionem promittere v. 9. & in figura Viri stantis inter myrtos præstare:
 Esse sc. quos miserit Ithovah ad ambulandum in terrâ (v. 10.) Audit illos
 in rufis, fulvis, albis figuratos Antecessori Equiti, Angelo sc. Domini existenti
 inter myrtos sonor à voce respondere: Imo nos perambulavimus terram,
 & ecce tota terrâ est sedata ac quieta v. 11. Audit ad hoc responsum
 ANGELUM Principem potenti Litaniâ pro Ecclesiâ seu Jerusalemi
 & civitatibus Ithuda Intercessorem apud DOMINUM ZBAOTH (qui
 succensuerit illis 70. hos annos, v. 12. Refert porro, IHOVAM ANGELO illi
 intercessori, & in se loquenti, respondisse verba blanda, imò quæ fuerint ipsi-
 smâ Consolationes seu plenissima consolatione v. 13. imò Angelum il-

A 3

lum in

6. lum intercessorem, post acceptum blandissimum illud responsum, sibi sonorum præconium illius bis imperasse per imperativum: CLAMA in hunc modum: Sic dixit IHOVAH Zaboth: Zelatus sum pro Jerus. & Sion Zelo magno v. 14. Excandui autem vehementer contra gentes illas quietas Assyrias, Babylonicas (vid: v. 11.) quæ me paulisper succensente, cumularunt malum v. 15. Igitur REVERSUS jam sum ad Jerusalem, cum miserationibus: domus meæ in eâ ædificabitur: amussis (מִן הַיּוֹם non מִיּוֹם) super Jerusalem extendetur v. 15. Imo iterum (& amplius aliquid) clama: Civitates meæ (non saltem reedificabuntur: sed &) redundabunt bono: nam adhuc semel IHOVAH consolabitur Sion, & adhuc semel eliget Jerusalem v. 17. Ita habet I. Visionis Historia, sui ipsius exegetica. Applicatio talis: I. MYRTI in Voragine: Israel in Babylone. II. Vir insidens equo rufo, idemq. Opitulator stans inter myrtos in voragine, seu Judæos in Babylone, non Alexander in Bucephalo, nec quisquam diversus ab ANGELO Oratore ad Zachariam Ecstasticum in v. 9. (vid. v. 13. 14. & seqq. capp.)
9. sed idem in v. 9. qui in v. 10. prout evidenter constat ex v. 11. (quem pessimè ad superiorem suam hypothesein torsit Abrabinel reddens: stantes inter myrtos, Alexander sc. in Bucephalo cū Equis s. successoribus, responderunt ANGELO DOMINI) atq; adeo Idem Vir Eques in rufo inter myrtos, qui הַמֶּלֶךְ הָרֹכֵב בֵּין הַמִּיּוֹת seu ANGELUS ORATOR: neq; verò quisquam ex Creatorum Angelorum ordine, sive ex legatis Gabriel, sive inter Principes Michael, Judææ gentis sub Deo Præses: sed Angelorum Ministerianorum Dominus, & Imperator generalissimus vid. c. 1. v. 11. Intercessor & Mediator adeo Angelus v. 12. 13. autoritative & nunc immediate prout bis c. 1. 14. 17. nunc mediate seu mediante Angelo creato, c. 2. v. 7. 8. Prophetæ mysteria revelans, & præconium Propheticum imperans, imo deinceps appellatus IHOVAH ZBAOTH missus à IHOVA ZBAOTH: c. 2. 12. 15. neq; errant veteres Rab-
bini, qui per Virum in equo rufo intellexerunt הַמֶּלֶךְ seu Deum s. benedictum אֱלֹהֵי מִלְחָמָה Virum belli. III. Equus rufus, & cæteri rufi, fulvi, candidi, non notant 1. Nebucadnez. 2. Ejus Filium & Nepotem. 3. Persas & Medos. 4. Macedones, prout Kimchi (nec verum quod in Dario Medo, imperium Babylonicum translatum fuerit ad Persas & Medos) Non notant (1.) Bucephalum, & Alex. tres successores Reges sc. (2.) Ptolomæum Aeg. (3.) Seleucum Syriæ, (4.) Antigonum Asiæ, prout hîc Abrabinel; Non equus rufus in myrto significat bellum alta pace repressum sub Persarum imperio, & se-

& sequentes equi varios bellorum casus sub Dario, prout in h. l. Hugo Gro-
 tius: sed & rufus unus, & qui post equitem in ruse, rufi, fulvi seu resplen-
 dentes, candidi magno numero, figurarunt splendidas, candidas & bella-
 trices Angelorum turmas, in legatione sua omnem equorum
 pernecitatem longè superantes. Ipsi sc. CHRISTO hinc repræ-
 sentato ut Vindici Sionis captivæ cruento, excandescenti in hostes Sionis &
 horum debellatori (vid. v. 15.) conveniebat sanguinei coloris equus: Equo-
 rum autem cæterorum figuræ satis explicantur v. 10. 11. (ut tamen inde
 non probetur, quod vult Grot. Jun. Vatabl. illis quoq; insedis Equites.)
 Liberaturus Judæos ex Babyloniâ Christus, ipse velut inter Judæos præ-
 sentissimus repræsentatur inter myrtos in voragine, & quidem stans ad vin-
 dicandum, & bellator in Equo ruse ad puniendos Babylonios v. 8. Emis-
 sarii Cælestes Angeli referunt terras gentium pacatas: Israellem adhuc mi-
 serum in captivitate: atq; adeo quod non nesciebat Christus, per ipsos
 scire quoq; voluit Angelos v. 10. 11. Inde Mediator Angelus intercedit
 v. 12. Exauditur ineffabili cum εὐδοξία Dei Patris v. 13. Exauditus de
 consilio DOMINI SABAOth seu decreta jam liberationis
 executione, informat Zachariam, jubet hunc Prophetico præconio intona-
 re ad Israelitas, (1.) De Zelo Domini pro Iudæa v. 14. (2.) De servente in
 gentes illas sub Babylonio imperio quietas irâ jam jam in bellus Cyri exerenda
 v. 14. (3.) De reedificando templo. (4.) De reedificanda Hierosolyma, cu-
 jus signum Canon mensurius extendendus, der Zimmer Schnur, non
 renovationis: sed ædificationis Character v. 16. De redundantia boni in
 civitatibus Dei: Es soll meinen Städten überflüssig wohl gehen v. 17.
 Argumentum inde seu Stereoma pro Architectis templi geminum:
 Unum: Si Deus jam olim in consilio Cælesti, & quidem intercessore & Me-
 diatore fœderis Angelo, Israelis liberationem, templi & urbis plenariam re-
 ædificationem decrevit. E. nil desperandum: sed in opere præsentis tem-
 pli & urbis solide instaurandæ magno animo procedendum. Alterum:
 Si Civitates Iudææ adhuc debent redundare præ bono, si Dominus adhuc se-
 mel elegit Israellem. E. in instaurandi Templi Metropolitani glorioso ope-
 re pergendum. Sed & apparet inde, visionem hanc primam cæterarum
 caput esse, & ab ipso capite seu Consilio cælesti liberationis Babylonicæ
 progressum explicare, ac ob Continentiam argumenti, & ad informa-
 tionem Prophetæ plenam, futuris copulari præterita, ut modus impe-
 tratæ vel procuratæ in consilio cælesti liberationis, nunc adumbretur,
 seu

7

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

1. 8 seu figuris visionum revelatur; etiā post rem magnā jam parte ge-
 20. stam. Sufficit de cætero, scopum s. intentionem Dei revelantis fuisse de
 futuro: Illaq; præterita primæ hujus visionis conclusionem facere Propheti-
 cam seu de futuro: Quia & v. 16. & 17. complementum futurum adhuc
 21. habebat illo ipso 2. Datii anno quo hæc Prophetæ patefacta. Nec
 obstat: Prophetis in visionibus præteritorum gestorum notiorum
 revelari arcana cælestia, e. c. Modos impetratæ illius ex Babel liberationis
 per intercessorem Angelum, per communicationem consilii cælestis inter Pa-
 trem & Filium. Inde responsio facilis, quomodo jam olim sub Cyro
 gesta, vel gerenda, post 100. & ultra annos sub Dario demum revelen-
 tur Prophetæ.

VISIO II. QUATUOR CORNUUM DEIICIEN- DORVM operâ IV. FABRORVM.

cap. I. 1. 2. 3. 4.

1. VISIO IV. Cornuum in v. 1. Interprete CHRISTO explicatur de
 4. Hostibus Hierosolymitanis, populiq; Iuda & Israel in v. 2. prout inten-
 tio IV. Fabrorū (v. 3.) explicatur in v. 4. Vbi Zacharia consulenti: Was
 wollen die vier Schmiede machen? non respondit collocutor Angelus: Diese
 sind die Hörner so Iuda so zustreuet haben/ quomodo Vulg. Pagninus,
 cum fabri non sint 4. cornua: sed deterrendo, & deiiciendo agant in 4. cor-
 2. nua. Neq; applicare hic licet Hebraismum, ut reddas: Was anlan-
 get die 4. Hörner &c. ut ante 182° sit retributivum, so sind diese 4.
 Schmiede gekommen dieselbe zuschrecken und abzustossen. Alia ratio, si
 talem positum sustinuissent 4. fabri, qualem 4. cornua. Tunc enim fu-
 3. isser Nominativus Emphaticus in accusativum deinceps resolvendus.
 Habendum ita, ut Prophetæ ad 1. Cornuum spectaculum, absolutam vi-
 sionem, ad quam quippe pertinebant 4. fabri, quæstione antevortenti, re-
 sponsum Angelus, voluerit & Cornuum & Fabrorum mysterium cõ-
 pulare, in quo consilio interpellatus à Zachariâ, & distincte quæsitus de
 4. fabris, continuando sermonem interruptum, planè cornuum & fa-
 4. brorum totam visionem explicat in responso 2. & v. 4. Hæc sc. sunt cor-
 nua Israel usq; adeò dispergentia, ut nemo potuerit attollere caput: cæte-
 rum hi fabri venerunt ad deterrendum illos, & deiiciendum cornua gentium
 5. &c. Noteetur autem an in voce 7271 v. 2. Sakephgad? An Cornua 4.
 e. c. Babylonii, Assyrii, Chutæi, Ammonitæ quos dedolarint suis dola-
 ris bellicis & regalibus Diplomatis Monarchæ illos quidem Dariu Me-
 dus &

aus & Cyrus: hos Darius Nothus, Artaxerxes? Complementum adeo
horum cornuum & dedolationis dandū jam inde à statu captivitatis adusq;
tempora templi perfecti.

VISIO III. Vir Hierosolymetra cum funiculo mensu-
rio egressus ad metiendum Jerusalem.

c. 11. à v. 5.

Jam decreta ad intercessorem Federus Angelum promissæ liberationis
paratissima executio præconio prophetico intimata vis. 1. Jam ipsa cœ-
pit executio per Fabros dejicientes cornua Babylonis ex visione 2. Illis jam
dejectis, proxima erat reedificatio Hierosolymitana & copiosa habitatio
quæ proinde figuratur visione 3. in Viro exeunte ad mensurandum Jeru-
salem, quanta debeat esse tūm latitudo, tūm longitudo. c. 2. s. 6. Inde legi-
timatur visionis ordo. Additur visioni concio exegetica, quæ à Fede-
ris Angelo Collocutore Zachariano procedente, alteri Angelo (naturæ sc. di-
versis & Ministeriano) reverenter sibi occurrenti v. 7. apud Prophetam
enuncianda imperatur, nec ab hoc illi (prout intellexit Vatablus & Lu-
therus) sed ab illo huic dictatur v. 8. Dixit quippe (Angelus ille loquens
mecum) ad illum (alium, & obviam sibi venientem Angelum) Curre,
alloquere puerum istum (Zachariam, qui Juvenis adhuc cœpit afflari)
in hunc modum: Vicatim residebit Jerusalem, (quia ne sic quidem Urbis
ambitus omnes capiet, per proximos vicos & pagos dispergentur)
propter multitudinem hominum & jumentorum quæ in illâ: & ego ero illi,
ait IHOVA, murus igneus (etiam illi Jerusalem quæ extra muros urbis
per pagos dispersa) circumcirca, & ero GLORIA in medio ejus v. 9. Igi-
tur, Hui, hui, fugite ex terrâ Aquilonis, dicit IHOVA (vos qui propter ob-
stacula templo & utri exædificandæ injecta, in Babel adhuc commora-
mini, nolite angustis illius latebris immorari, fruimini potius gloriasâ Je-
rusalem & libero Cælo: quippe non saltem liberè exeundi vobis me-
pendente patet porta; sed & reduces vos ita multiplicabo, ut non Jeru-
salem, non universa Judæa capax vestri sit futura) nam secundum 4. ventos
cæli (non כדכד in die vier Winde: sed כדכד wie die 4. Winde)
vos expandi (expansurus sum vid. complem. Act. 2. s. 8. 9. 11.) v. 10.
Hui Sion erue te! (Evade) ô cohabitatrix filiæ Babel (quæ sub servili sche-
mate, per regionē Babylonicam, velut magnæ Marris Babylonis filiam,
dispersa, pagos, vicos, oppida ejus inhabitas) v. 11 Nam SIC dicit IHO-
VAH ZBAOTH (Hactenus dicti signum: sequitur nunc quid dixerit, neq;
B adeo

- 10 adeo ipsum dictum demum inchoandum vel i. a verbo; MISIT ME, prout voluit Grotius prodigiose reddens: *Hec praecepit Deus, Michaeli qui est כבוד אחר* seu *effulgentia & repercussio quaedam gloriae divinae*, prater 6. falsas hypothesas, quas inter & illa: Davidem optavisse fieri *repercussio nem gloriae* in voto Pl. 73. 23. ut כבוד אחר Davidicum sit parallelum huic Zachariano, obstante Segolta in צבאות, qui nunquam patitur sensum per suam vocem continuari, & in sequenti Sake, h. terminari, vel 2. a m. 2. prout Rabbini, vel 3. a v. 13. prout Jun & Tremell. sed a vocibus quae sequuntur:) POST GLORIAM (non inter gentes finitam: sed in Israele, cuius est η δόξα, A ME manifestatam, & fundatam vid. v. 9. & ad Rom. c. 9. 4) MISIT ME (me sc. non Gabrielem, vel Michaellem, non Zachariam: sed me DOMINUM ZABAOth, & quidem misit me is, cuius oculi pupillae sunt Iudaei, & adeo DOMINUS ZABAOth misit me DOMINUM ZABAOth: non ad prophetandum saltem de gentibus, nedum, ut sensus sit: Postquam misit me ad annuncian dum gloriam, sic dixit IHOVAH ad gentes, prout velut desperabundi hic anguntur *σπεῖλοντες* Iudaei: Sed misit me: missione verâ reali) ad gentes illas ipsas, quae depraedatae sunt vos (neq; intentione poenali: sed salutari, tum respectu Iudaeorum expandendorum, ne his & per hos ipsi Patri caelesti gentes noceant) quia qui tangit vos, tangit portam (pupillam) oculi eius. v. 12. (tum respectu ipsorum Gentilium, ut fiant profelyti Ecclesiae Iudaeorum, & per hanc Christianae Filii) Nam ecce (Ego IHOVAH ZABAOth missus) elevaturus sum (gratiosè) manum meam super ipsas gentes (procuraturus harum quoq; salutem post gloriam Israelis) ut fiant (per conversionem) spoliū servorum (olim) suorum (seu Iudaeorum conf. 1. Reg. 8. 41. Ier. 14. 1. 2.) & (ex utroq; illo) agnosce tis, quod IHOVAH ZABAOth miserit Me v. 13. (Proinde) Cantate & letare o filia Sion (ratio jub. li.) Nam Ecce VENIO ut (caro factus seu Deus incarnatus manifestandus) habitem in medio tui, dictum IHOVAH v. 14. (ratio 2.) Et ad iungentur Gentes multae ad IHOVAM die illo, & erant mihi in populum (futuræ ita spoliū Iudaeorum vid. v. 13. cuius complementum & ante incarnationem in templo 2. Imò inde à Cyro in Profelytis, ex orbe gentilium longè plurimis, & in primis post Deum incarnatum, post gloriam Messiae in Israele plenè manifestatam, ipsumq; adeo Messiam glorificatum, per longè potentiorē conversionem gentium, ubi in ipsis Apostolis egressis & προπαιχου praecanitiōibus
- 5.
- 6.
- 7.

niantibus; præsentissimus Cooperator Dominus Marc. 16. v. ult. dicere poterat: post gloriam vid. Luc. 2. 32. Joh. 1. 14. 15. c. 2. 11. 1. Tim. 3. 16. Deus Pater misit me ad gentes) Et habitabo in medio tui, & cognosces quod IHOVAH Zbaoth miserit me v. 15. Tunc possidebit IHOVAH Ibhuda portionem suam (conf. Joh. 4. 22. ad Hebr. 7. 14. super terrâ sanctitatis (Messiæ patriâ) & eligit ITERUM ipsam Jerusalem, (futuram i. Eccles. N. T. sedem conf. Pl. 122. 3. 4. Luc. 24. 47.) & v. 16. Hactenus à v. 12. & adusq; v. 17. quid de seipso iusserit Angelus federis Gabrielem (illum enim ex parallelo Dan. c. 8. 16. hic præsumimus) ut hic eloqueretur apud Prophetam, continetur duabus sectiunculis correspondentibus. unâ v. 12. 13. alterâ v. 14. 15. 16. In singulis duo dicuntur, 1. Messias, ut Gloria Israel. 2. Messias ut Lumen gentium: Summarium adeo plenè expressit Simeon in uno rimemate Luc. 2. 32. Ad hos 2. titulos omnia revocantur, estq; posterior sectiuncula exegetica prioris. Utrobiq; apponitur clausula; Agnoscendum sc. inde Messiam missum à Ihovâ Zbaoth vid. v. 13. 15. At agnoscendus ut missus v. 13. 15. est ipse missus v. 12. IHOVAH Zbaoth, elevans manus ad gentiles, veniens & habitans in medio Filie Sionis &c. est ille agnoscendus. E. & adeo datur IHOVAH ZBAOTH missus à IHOVAH ZBAOTH. Igitur: Sileto amnis caro præ facie IHOVAH (noli de complementis superiorum promissionum dubitare, vel iisdem oblitari, quin potius religioso silentio illa venerare) Quia jam excitatus est ex habitaculo sanctitatis suæ. v. 17.

VISIO IV. SATANAS ANTAGONISTA

JOSUÆ.

c. III.

Syllogismus Angelicus v. ult. c. 2. talis erat: IHOVAH jam est excitatus ex habitaculo sanctitatis suæ (jam executioni consiliorum superiorum accinctus) E. superiora promissa de reædificandis Hierosolymis, templo, de MESSIA manifestando in gloriam Israelis & Lumen gentium certo adimplebuntur: atq; adeo Univerſa Caro præ facie Ihovah Dñi. e. SILE. Antecedens hactenus probavit 3. Visionibus, velut excitati Dei signis. Sequitur nunc Visio 4. pariq; numero signum excitati Domini. Figurato jam templo, proxima erat figura de Sacerdote summo. Utriq; calumniis obstitit Satan. Ibi jam dejectus, hic quoq; nunc solemni formulâ, increpationis sententiam suo æquè ac Patris & spir. S. nomine pronunciant Angelo Christo, non Michael Archangelo.

- 12 prout Ep. Jud. v. 9.) depicitur, JOSUA autē absolvitur (vid. v. i. 2.) Hic absolutus, imperante CHRISTO, per Angelos, sordidis exuitur, pulcherrimè induitur, Pontificalitèr coronatur, v. 3. 4. 5. ubi quod Luth. noster expressit, und er sprach, in fontibus est **וְדַנְיָ** i. e. und demnach spreche ich. Ipse scil. *federis Angelus* ita continuat sermonem, explicando figuram exutæ vestis sordidæ: *Sihe/ich habe deine Sünde von dir genommen /cujus sc. signum illa exuitio & induitio: Vnd demnach spreche ich: Setz ihm den Hohenpriester Hut auff sein Haupt* (ostendit adeo: *Cidarin illam sacrosanctam non imponendam nisi jam purificato, seu peccatorum puro. Dictum factum, ministrantibus Angelis, adstante Christo v. 5. qui JOSVAM de agendis contestatus, promisit eidem parenti, ambulationes inter adstantes (Angelos sc. & excellentiam ac conversationem Angelicam in vitâ futurâ, custodiam quoq: in præsentia: Rabbinî ad statum **הָיָה בְּנֵי הַכֹּהֲנִים** seu animæ preparatæ, referunt, Jonathan ad resurrectionem mortuorum, reddens: **בְּחַיִּיתָ מַחֲיִיתָ אַחֲרֵיכָּ וְאַחֲרָיָהּ רַגְלֶיךָ מֵהַלְכֵי בֵּן שְׂרָפִימָה** i. e. In resurrectione mortuorū vivificabore & dabo tibi pedes ambulantes inter bos Seraphinor. unde constat fides veteris Synagogæ de resurrectione & vitâ æternâ) v. 6. 7. Quia autē Ihosua typus JESV MESSIÆ, proinde ipsi Ihosua, adductio admiranda VIRI ZEMACH (non Sorababelis, prout more suo Grotius: sed, fatentibus ipsis Rabbinis, Promissi Messia) promittitur, & signo lapidū, super quem unum septem sunt oculi, & cui insculpta sculptura Domini, ad quam promittitur expiatio terræ, insauratio pacis, cujus Symbolum illa acclamatio: *Secedamus ad locum sub ficu confirmatur, adhibitis in fidem rei sic gestæ & gerendæ Notariis, Viris signi inde appellatis, confectoq: instrumento publico vid. v. 8. 9. 10. Viri signi fuerant 3. Prophetae. Lapis ille 7. oculis & sculpturâ insignis, CHRISTVS. applicatio facilis.**

VISIO V. *Lychnuchus aureus*

c. III.

1. Figuratur jam ipsa administratio Ecclesiæ in aureo, candelabro, modo non seculi: sed cœli. Non virtute humanâ, non externo robore: sed SPIRITU meo, ait IHOVAH ZBAOTH. vid. v. 6, Hoc, ut & donorum S. Sancti abundantiam, ac apud MESSIAM DOMINUM totius terræ residentiam, cœteravisionis designant, quorum hic ordo: Super unum lychnuchum septem lucernæ, quibus singulis singula, quæ septem adeo, inscribuntur: his

1. his, totiq; adeo lychnuchis imminebat de summo *lectus unus* (non 2.)
 adstante binâ oleâ erectâ, unâ ad dextram, alterâ ad sinistram. Harum ramî
 ad *lectum*, supra quem duo tubi aurei, quos attingebant 2. *Oleorum*
baccæ. A 2. illis oleis per 2. baccas in 2. illos tubos per os horum superius in-
 fluebat aureus olei liquor, qui per illorum tuborum os inferius in *lectum*,
 inde in 7. illas canaliculas seu infundibula, & per hæc in lucernas influe-
 bat. Ita, prout apparatus: ita influxus placidus, pretiosus, copiosus, my-
 steriis plenissimus erat. conf. v. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 11. 12. 13. 14. Applicatio
 specialis ad statum illius temporis & templi secundî, cujus sc. *structura*
felix & fausta subiacebat unicè directorio S. Spiritus, quo operante mons
 magnus in planitiem vertitur (Spiritus Monarchici, & Satrapici oblu-
 ctantes templi consilio in hujus adiutoriū convertuntur) lapis primarius
 cum saustis acclamationibus collocatur, opus universum gloriosè terminatur
 vid. v. 7. 8. 9. 10. Notetur 1. In v. 2. rectè Luth. ich sprach. Lud. de Dieu
 hic Zelora fuit *וְעַיִן* *עַיִן* *יְהוָה*. Not. 2. In v. 10. vulgatum compo-
 sitionis vitium: Septem isti sunt oculi Domini. Obstat Atmach. Sensus r.
 Non viliter habendum, ad quod gaudet ipse S. Spiritus, 7. Lucernis supra
 figuratus. Atq; ad opus templi, cujus signum lapis ille seu globulus stanneus
 de perpendiculo dependens in manu Sorubabelis & respicitur (gaudet ille.)
 E. 2. Nec cogitandū opus illud extra providentiam, cum Oculi DOMINI
 peragrent universam terram. Notetur 3. In v. 12. versio nostra Germa-
 nica circa 2. baccas, 2. tubos, & effusionem aurei liquoris, abiit longius à
 fontibus, quæ ex superiori Ideâ Candelabri facile observabuntur.

VISIO VI. & VII. Liber volans. Mulier in Ephæ.

Post Visiones beneficiorum, incedunt nunc figuræ iudiciorum
 divinatorum vis. 6. & 7. Illa fuit Voluminis criminalis & penalis volantis,
 EXECRATIONEM Interprete Angelo c. 5. 3. 4. repræsentantis: vid. c.
 V. à v. 1. ad 5. Hæc, Ephæ procedentis v. 5. 6. allati talenti plumbi (כֶּהָרֶם)
 mulieris unius (אִשָּׁה) in Ephæ ostentatæ v. 7. inde in Epham projectæ, clauso
 per talentum plumbi, Ephæ illius orificio v. 8. & ministerio duarum alatarum
 mulierum palam seu inter Terram & Cælum in Chaldeam s. Babyloniam
 exportatæ v. 9. 10. Additur interpretatio: Ephæ, plenam mensuram
 seu corpus sceleratorum in totâ terrâ v. 6. figurat. Mulier in Ephæ, ex-
 pressè appellatur improbitas v. 8. Purgatur Ecclesia novella, relegatâ in
 perpetuum Muliere in Ephæ clausâ, & in Babyloniam velut impietatis
 impuritatîsq; patriam, veteremq; sedem deportatâ. Ita harum Vi-

4. fionum omnia clara. Notetur saltem in visione V. vers. 3. & 4. Liber
 3. ille volans appellatur *Execratio Universalis* signative sc. seu quia inscrip-
 ptam continebat *execrationem, qua in tota terra esset exitura*. Additur
 ratio, seculum corruptum, in quo ad scelera vix quisquam erubescit,
 nemo etsi totus execrabilis in *execrationis volumine* se notatum agnoscit,
 sed quisque innocentem se asserit, provocando etiam ad *Caeli iudicium*.
 4. seu *Execrationis divine librum*. Quippe (exempli causa) omnis qui fura-
 tur, exinde (ex capite furti) etiam iuxta illam (paginam sc. volantem seu
execrationis chartam) vacuum (crimine sc. seu mundum) se asserit: &
omnis pejerans, exinde (seu quoad caput perjurii) etiam iuxta illum (auda-
 cter ad ipsum *Execrationis librum* vel paginam provocando, in quo
 5. sc. nulla pro se poena) vacuum (sceleris perjurii purum) se asserit. Ita
 sc. seculum est, *furari, pejerare* & inter flagrantia crimina vel Caeli ju-
 dicio puritatem mentiri: sed quos revelat Liber volans v. 4. *Exire faciam*
 (ait Deus) *librum illum volantem, ut inolet in domum furis & Perjuri*
 (aliorumque sceleratorum, quorum haec exempla: neque intrabit saltem
 statim evoluturus: sed) & *pernoctabit in interiori domo ejus, & absument il-*
 6. *lam, imo & ligna ejus, & lapides ejus* (nihil de domo reliquum faciet)
 Ita ex fontium consilio reddendum. In 𐤀𐤍𐤏𐤍 insistendum signifi-
 cationi primae, & explicationi primariae. In כְּכֹהֵן & generum
 habenda ratio & proportionis accentuum, qua neglecta tenebras hic
 soli offuderunt Interpretes. Inde illud Junii erratum: ex hoc populo,
 sicut illa Terra. Inde in vers. Variabli: *Sicut scriptum est ex una* (& altera)
 parte ipsius. Solus Lutherus aliis hic Interpretibus palmam praeripuit:
Alle Diebe werden / was den Diebstahl angehet / auch nach diesem Brieff
from gesprochen / und alle Meineidige / werden / was den Meineid ange-
het / auch so gar nach diesem Brieff from (für Gott und Menschen un-
schuldig) gesprochen. Sed contrarium cadavera domuum, ipsaque
 rudera, lapides & ligna loquuntur. Agnoscamus hic nostri quoque
 fundi calamitatem.

VISIO VIII. *Quadrigarum*

exc. 6. adv. 9.

Claudit SCHOLAM VISIONUM figura Catholica gubernatio-
 nis divine Ubiq. praesentem omnia moderantis pro salute Electorum.
 Visionis summa 4. quadriga procedentes e medio duorum chalybeorum
 montium, & ita ut Primam traherent Equi rufi, secundam nigri, tertiam,
 albi.

ubi, quorundam partim grandine guttati, partim commaculati i. e. maculis
 resperſi ſcheckliche/ ſprenglichte/ fleckichte vid. v. 1. 2. 3. Nigri & albi cum
 ſuis quādrigis viſi ire in terras Aquilonares: grandine guttati in terras
 Australes: commaculati manent in terrā Iſraelis, & in hac impetrant li-
 beram obambulationem. De ruſis ſilentium, nec probandus Junius illos
 intelligens in אשר בה במרכבה הראשנה v. 6. ac ſi eſſet אשור בה במרכבה הראשנה
 אשור בה במרכבה הראשנה i. e. Equi qui ſunt in curru primo & equi nigri.
 Explicatio in v. 5. de 4. Spiritibus cælorum apud Dominatorem totius terre
 conſtantibus, & inde, Domino imperante, in plagas varias orbis abeuntibus
 ita, ut, etſi par ſingulorum ſtudium, tamen (ipſorum hominum & Dia-
 bolorum ex malitiā hominum vires acquirentium culpā) haut par effe-
 ctus, unde illa Chriſti Principis Angelorum vox: Hi qui egreſſi ſunt in ter-
 ram aquilonalem tranſquillarunt Spiritum meum in terrā Aquilonali.

Sigillum Viſionum
 IHOSUA & IN ILLO JESUS CHRISTUS
 CORONATUS.

c. 6. à v. 9. ad finem

Immediatè poſt viſionem 4. carruum adſunt Judæorum Babylo-
 niorum Legati, fidem in Deum Iſraelis, & communionem Sanctorum,
 ſacrosq; plauſus & gaudia Templi, Profeſſione publicā, & donatio au-
 reo ac argenteo Hieroſolymis teſtaturi. Legatorum nomina memoran-
 tur v. 10. & 14. (niſi quod unus hic Chelem, qui ibi Cheldai, & quod
 hic Teſtibus apponitur Hoſpes Legatorū Hieroſolymitanus ſc. Chen fi-
 lius Zphanix, qui ibi Joſchia Zphanix filius) Inde ergo mandatum ad
 Zachariam: Accipiendo à deportatis (ab illorum ſc. 3. legatis) ſimul
 hoc ipſo die iveris & intraveris domum Ihoſuæ Filii Zphanix, quorſum vene-
 runt (apud quem divertunt) ex Babel (v. 9. 10.) ſimul (inquam, ab
 illis) acceperis argentum & aurum, facies inde coronas (ex auro ſc. & ar-
 gento Babylonico facies duas coronas, auream & argenteam) & im-
 pones (utramq;) capiti Ihoſuæ ſummi ſacerdotis (v. 11.) Neq; ita ſaltem
 Ihoſuam coronabis: Sed & in ipſa coronatione myſterium explicabis
 hunc in modum: ECCE VIR, ait IHOVAH ZABAOTH, cujus nomen
 eſt ZEMACH, quippe de inferioritate ſuā germinabit (non ſaltem
 erit Oriens ex alto quoad naturam divinam, & ita Zemach IHOVAH:
 ſed & ZEMACH DAVID quoad naturam inferiorem, quam ex Vir-
 gine Davidicā trahet ipſe Nezer ſeu ſurculus Nazarenus) & ædificabit tem-
 plum

16. plurimum Domini v. 12. Ille portabit majestatem, & sedebit ac dominabitur in throno suo: *Erit inquam sacerdos in throno suo, & consilium paciserit inter duo illa (Sacerdotium sc. & Thronum: erit SACERDOS ET*
 4. REX) Porro coronae jubentur in memoriale Legatorum Babyloniorum (quibus Hospes, in cujus domo audientia data, velut optimus testis adjungitur) reservari in novo templo v. 14. cui & per adventuros de longinquo amplificatio, & gloriosa duratio promittitur: sed cum hypothese, scilicet si omnino auscultaturi sint voci IHOVAH Dei sui (prout alibi Jerem. 25. 5. Contra, quia non auscultaverunt voci IHOVAH ZBAOTH ab hoc & intimata illis est domus desolanda, & tota terra anathemate est percussa) Signanter autem notetur, quod Orator IHOVAH ZBAOTH v. 12. dicit se agnoscendum à IHOVAH ZBAOTH missum v. 15.

ORATIO III.

Responsum Propheticum datum Consulto-

ribus de jejunio

Zach. 7. & 8.

1. Propositio casus dubii c. 7. ad v. 4. Responsum inde ad f. c. 8. Summa casus v. 3. *An flebo mense 5.* (in memoriale templi combusti d. 10. vid. Jerem. 52. 12. *separando me* (ab omni cibo, potu, deliciis) *sicut feci jam quot annis?* (undeneulich viel Jahr her) Dubium ex tempore, cujus proinde Character praemittitur v. 1. Jā sc. exiverat alter annus à templo reedificari coepto (Vid. Isag.) Neq; ergo splendendum deinceps ob templum 1. stante novo. Contra: memoriale suppliciorum publicorum servandum posteris. E. jejunium continuandum. Apparet nodus vindice dignus, cujus solutio postulata publice Hierosolymis ad templum Domini à Sacerdotibus & Prophetis (sacientibus autem Sacerdotibus ad quaestionem, quae erat juris nondum definiti, & his quoq; ex Consultis factis Consultoribus) impetrata à Prophetis. Licet ergo quoad rem
 2. & in judicio divino parvus & ratio jejuniorum 4. temporum, sc. mens. 10. obsidionis coepta, m. 4. muri perrupti m. 5. templi combusti m. 7. Godolie interfecti (Jer. 41. 2. c. 52. 6. 12. 2. Reg. 25. 1.) unde & copulantur in responso c. 8. 19. in judicio tamen Consulentiū, ex tempore (quo templum quidem restitutum, at nondum muri) dispar ratio, qui adeo tantum consulunt de jejunio quinti m. et si de cunctis responderetur. Consultores nominantur v. 2. duo sc. primarii, Scharetzer, & Regem Melech: Ceteri minores, & Anonymi, sc. Viri illius v. 2. Quæritur 1. Cujus illi Viri Resp.
 4. referen-

referendum affixum ad solum Regemmelech, cujus adeo solius illi fuerint servi seu *officiales* (non utriusq; non immediate *Populi*) seine Regemmelechs *deute*. Probatur ex accent. Quær. 2. An illi *Legantes*, an *Legati*? Aff. 1. Luth. Expositu autem, & accentuatione concludendum pro 2. etiamsi detur Bethel fuisse terminum ad quem legationis, magis ergo, si hoc negetur. Quær. 3. An Bethel hic nomen proprium? an appellativum norans templum? Aff. 1. cum Luth. Kimchio, Chaldæo. Probatur ex *וְבֵתֵל* seu litera. Quær. 4. An Bethel dicat terminum ad quem legationis? An sit *subjectum propositionis*? Aff. 1. omnes Interpp. etsi in quaestione 3. divisi. Sic Luth. Sie sandien gen. Bethel. Ita Jun. & cœteri: *in domum Dei*. Concludendum pro 2. & reddendum: Bethel sandie. Probatur ex positu. Tollitur sic *equivocatio*, quam hic fontibus imputant Interpp. juxta quos hic tacerentur, vel *legati*, vel *legantes*. Solvitur *inexplicabile* aliàs *dubium*, an fuerit *legatio Babylonica nomine* vel *Duumvirorum illorum*, vel *herentis ibi Populi*, prout superior cap. 6. ? an *Judaica*, i. e. sive illorum *Duorum*, sive *populi* *reduci in Judæa*, nomine instituta? Eximitur *scrupulus*, quomodo *populus* *reduci*, per agros & vicos dispersus coire potuerit in *Synodum* & *absentibus Urbanis Hierosolymitanis decernere populi nomine* *Legationem ad Sacerdotes & Prophetas*? Concludendum adeo: nomine *Bethel* i. e. *illius urbis & regionis subjectæ*, missis Legatos, Viros illius sive *urbis* sive *regionis* primarios, quorum alter, quia domi Viros *Ministerianos* *legationem* *decoraturos*, habuit, postulante *Senatu populoq; Bethel*, illos in comitatu assum sit: cumq; Bethel inter præcipuas Benjaminis regiones, (*Nehem. II. 31.*) *legationem* *hanc & autoribus*, & *Legatis Principibus* *constituisse Benjaminitis*. Reddendum: Als Bethel den Schareker und RegemMelech sambe seinen Leuten abgesand hatte / (quorsum? vid. v. 3.) zu sagen / den Priestern die da waren bey dem Hause des Herrn / und zu den Propheten: Muß ich (Bethel / quæ sc. Legatos misit, an sibi flendum deinceps quærat) auch ferner weinen im fünfften Monde da geschach das Wort des Herrn Zebaoth zu mir vid. v. 4. Ita *quaestio* *copulatur cum responso*, quod in causâ communi ad *totam Universitatem*, imò ad *ipsos Sacerdotes* quoq; *consultos* *dirigitur* vid. v. 5. Summa hujus continetur 4. membris. i. *Jejunia* 4. *temporum* (quæ inter eminebat illud *m. 5. & 7.*) *nec à se (Deo) mandata*, nec adeo *obligantia*, nec sibi (cui nil amplius accesserit ex *Judæorum Jejuniis*, quàm epulis) *proficua*,

nec

18. nec quoad causam planctus, seu templi funus, sibi iuste punienti: sed delinquentibus Majoribus imputanda v. 5. & 6. se redditis patriæ per
10. Prophetas posteriores non mandavisse certorum dierum in memoriale præteritorum I. templi casum; jejuniū anniversarium: sed eorundem, quā incolūmi Jerusalem & Judæa per Prophetas priores inculcarerit, præceptorum divinatorum observationem v. 7. Illis observatis, urbe matre, ipsoq; templo in integrum restitutus cessaturam lacrymarum causam, ipsaq;
11. jejunia 4. temporum sua sponte desitira: prout propter eadē à Patribus, quibus per Prophetas sub templo I. sunt proclamata (v. 8. 9. 10.) prodigiose prædicta, ponentibus illis Cor suum velut Adamantem (v. 11. 12.) incubuerint Urbi matri, regioni, genti, templo, illa mala luctuosa, unde illæ lacrymæ, & jejunia 4. temporum. Ipsi sc. Patres rebelles disposuerunt terram desiderabilem in desolationem (v. 13. 14.) Summa Membri II.
12. Prout ante restitutum templum, & civitatē sanctā non imperaverit jejunia lacrymosa, nec dederit mala luctuosa (cum, quod eos velut turbine in gentes disjecerit, quod deportatis incolis terra desolata destituta fuerit וְכִכָּר וְכִכָּר seu transeunte & redeunte (v. 14.) ipsi suis peccatis effecerint vid. Dan. c. 9. v. 8. 10. 11.) ita nunc multo minus, postquā
13. Zelota REVERSUS EST Ad Sionem: cujus gratiosæ reversionis signis, blandissimiq; promissionibus c. 8. à v. 1. ad 16. cū hypothesi tamen officii reciproci Judæorum v. 16. 17. absolvitur membrū 2. Summa Membri III.
14. Pro Jejuniis illis 4. temporum substituendos deinceps dies solemniū jubilorum, nec convenire posthæc, ut transigantur in luctu (sive certi dies memoriales ob historiam retineantur, sive non) sed in Eucharisticis jubiliis & plausu, (non quod ob templum i. combustum sit jubilandum: sed quod ob novi templi, & in illa manifestandi Mesia gloriā potius sit gaudendum, quā ob Cadaver Templi i. lamentandum)
15. Modo diligant veritatem & pacem v. 18. 19. Summa membri IV. Amplificandam illam lætitiā ex concursu gentium, apud Judæos manifestandum Θεάων ὁπποῦν veneraturarum: propter hunc Unius Judæi seu ὅπως Israelitæ (Apostoli Mesia præconis) simbriam apprehensurus vel 10. gentilibus vid. c. 8. à v. 19. ad f. Notetur (1.) illud וְכִכָּר in v. 5. (2.) illud אֵת הַרְבֵּרִי in v. 7. Sensus talis: An ut jejunaretis mihi menses, & 7. EGO (vos iussi)? Annon (potius iussi) illa ipsa verba, quæ Patres vestros per Prophetas priores.

Oratio

ORATIO IV.

à c. 9, ad finem.

19

Orationis hujus manifestiora & Legalia quædam cito sermone, 1.
transcurremus, ut MESSIÆ misericordiâ liceat patefacere illa quæ
de illo hic reconduntur longè plurima, sub cujus adeo signis explicabi-
mus cœtera. Esto ergo aureolum I. FILIA SION EXULTANS, &
JUBILANS c. 9. à v. 1. ad 10. Jubili causa gemina, una antecedens sc. 2.
circumjacentium regionum & gentium, Syrorum (quorum divisæ me-
tropoles *Damascus* & quæ in eadem regione suos habet terminos seu
תנחל *Amathus*) Tyrriorum & Sidoniorum, Philistinorum item (quo-
rum illæ urbes *Ascalon*, *Gaza*, *Accaron*, *Asdod*) non obstante illorū sive
vasfricæ, sive muris, opibus, robore *sastug*, bellico, futura paulò post (per
Alexandri magni, in cujus fidem *Univerſa Phœnicia & Syria*, & in illa *Si-*
don æquè ac *Tyrus*, etsi hæc multo labore capta, in mari percussa, igni ab- 3.
sumpta, pervenit, ad quam *Tyrum* captam *Philistinis* animi cecide-
re, & ipſorum *Maccabæorum* bella, quibus, *Josepho* teste, illa ipsa
Philistinorum cesserunt oppida) debellatio, ac humiliatio v. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
Propter finem & sibi salutarem, & *Sioni* gloriosum, ut sc. missis *Idolis*, 4.
Idolothytis, ex *Allophylis* fiant *Proſelyti*, (relinquantur DEO ISRAELIS)
bonis Ecclesiæ, imò & honoribus ex æquo vel cum ipsis Principibus *Ihuda*,
certè cum *Proſelytis Jebuſæis*, ad exemplum illius *Araunæ* 2. Sam. 24.
16. fruituri (v. 7.) & occasione illius communionis cum Ecclesiâ &
Politâ *Israelis* (in quam *Philistinorum* *Urbes* illæ, totaq; regio, usq; adeo
paulò ante *Messiam* manifestandum transivit, ut & illa sub communi
Judææ, & *Judæa* sub *Palestine* nomine veniret) introducerentur in domum
illam Dei, circa quam ipse *JHOVAH* castra metatur (v. 8.) atq; ita, qui finis 5.
erat hujus Prophetiæ seu *Massæ* (etsi non desinentis in triste) ad *JHOVAH*
(in carne manifestandum) esset *Oculus* (respecto) hominū, ipſorum gentilium
& (inprimis) omnium Tribuum *Israelis* (v. 1.) Inde ergo seu ex illâ incor-
poratione sive tantum Ecclesiasticâ sive etiâ Politicâ proximarū gentium,
JUBILUS ille FILIÆ SIONIS, ET JERUSALEM v. 9. Imperatur 6.
ille non tantum *Matri Sioni*, non tantum quibusdā **תנחל** seu filiabus *Par-*
ticularibus e. c. *Racheli* *Beithlehemiticæ*, *Bethanie*, vel *Patriæ Nazarenæ*:
sed *universæ Ecclesiæ* ex gentilibus inprimis (vid. supra jam inde à v. 20.
ad f. c. 8. & c. 9. à v. 1. ad 9.) ad *Sionem* illam aggregatæ, cujus portas di-
ligit DOMINUS præ omnibus tabernaculis *Jacob*, & quæ est illa Civitas
Dei,

C 2

- 20 Dei, in quâ כְּבֹדָהּ כְּבֹדָהּ i.e. nonnisi gloriosa & magnifica quæq; prædicantur, in quâ gentes regenerantur vid. Pl. 87. ad f. & peculiariter ipsi
7. Jerusalem, ejusdemq; Matris filia, Judæorum Ecclesiæ. Neq; imperatur saltem commune gaudium spirituale: sed & 1. יְהוָה i.e. ἀποδόξιας (utruq; non nisi sublimis & ineffabilis, ob bonum cœleste, gaudii, timorē non autem τὴν ταπεινὴν φροσύνην excludentis, vocabulum, unde Evangelista reddens Imperativū hunc per μὴ φοβέσθαι Joh. 12. 15. non contradicit Imperativo Davidico: exultate cum tremore Pl. 2. 11. conf. ad Philipp. 2. v. 3. 12.) i.e. ex plenitudine Spiritus S. profecta, hominis regeneriti exultatio in Deo Salvatore (qualis illa Abrahami ob visum diem Domini Joh. 8. 56. Mariæ ob Deum incarnatum in se conceptum Luc. 1. 47. Apostolorum, ob mercedem copiosam in cœlu Matth. 5. 12. vid. 1. Pet. 1. 8. Apoc. 19. 7. Pl. 32. 11. Eccl. 65. 18. c. 61. 11. Joel. 2. 23.) nec saltem exultatio: sed & 2. In gradu superlativo, unde additur illud: VALDE EXULTA, nec saltem talis exultatio: sed & 3. Jubilea vociferatio, (talis sc. exultatio Spiritus, quæ non vultu saltem, gestibus & sermone simplici sese exerit: sed & quæ conjuncta cum sonoro præconio, clangore, cantico ad exemplū Mariæ, Elisabethæ, Zachariæ &, in quibus hujus Prophetiæ Complementum æquē ac Imperativorum horum sensum penetrare licet, Discipulorum, imò puerorum Luc. 19. 37. 38. 40. Matth. 21. 9. 15. unde imperativum לְרַגֵּל sequitur imperativus רָעִיבֵי clange, jubila, v. 9.

Ratio jubili, Adventus Regis v. 9.

8. Quod si quæras quæ tantorum jubilorum ratio? ECCE REX (& quidem) TUUS REX (jam jam) VENIET (& quidem) TIBI (veniet) Ita quor vocibus, tot emphasibus præsentatur Filia Sionis, adventus sui Regis, cui acclamare jubetur suum ἀκούσα, prout factum.
9. Joh. 12. 13. Quis autem Rex ille filia Sionis, cui adeo jubileo plausu acclamandum? An fortè Sorobabel (quod voluit Hugo Grotius) qui quamquam sibi regium nomen pompamq; non assumeret, ne id Persarum Regem offenderet, à suis tamen ob ortum, quem traxerit à Davide, ita, cultus observatumq; fuit, quasi Rex esset, ad quem proinde primo & maxime obvio sensu locus pertineat? An (quia Sorobabel ante 100. & ultra annos jam venerat seu ascenderat ex Babel cum Sionis Filiâ, neq; adeo illius adventus tunc erat in tempore futuro, nec tantorum jubilorum causa in Israel, imò quia Sorobabel Regem appellari Jerem. 23. 5. Ezech. 37. 22. 24. probatio circularis

circularis est Grotii) intelligendus Nechemias (prout R. Moshe bacco-
ben, ¹⁾ qui Rex in Iudaea appelleretur Nechem. 6. 6. 7. ? (Sed quod menda-
cium Satrapico-Rabbinicum eleganter ab ipso Nechemiâ refutatum vi-
de ibid. v. 8.) An ergo Judas Halmonæus ex tenui principio in fastigiū
potentiae provectus? Ita post R. Mosē delirantem rejectum, Abene-
sra in h. l. Sed quos omnes (ipsum etiam Grotium clarissima applicatio
Evangelistarum ad JESUM NAZARENUM vid. Matth. 21. 7.
Joh. 12. 13.) in ruborem dare debebat doctissimorum Rabbīnorum
consensus. Licet enim Abenesra notaverit: חמפר שום התחלקו

י"א כ"ה חמלך הוא משיח בן דוד י"א בן דוד i. e. Expōitores
in hac Pharaſchâ dissentiunt: Alii dicunt, hunc Regem esse Mesiam filium Jo-
seph, alii, Mesiam filium David, in illum tamen promissum in Prophetis
Mesiam Regē (et si in individuo errant) magno consensu hīc conspirant.
Nō ignorabat hoc Grotius: cōterum, ne videretur ipſis Judæis iniquior
esse in Prophetiis explicandis, addidit, illos sublimiori quodam sensu ita
referre ad Mesiam, quod sc. primo & literali sensu ad alium. Refutat
autem Grotium Rabbi Salomo, ad quem ipse provocat. Ita ille:

א"י אפשר לפטרו אלא על מלך המשיח i. e. quomodo possibile est
aliter hanc Prophetiam exponere, quā de Rege Mesia? Neq; ergo præter
illum de MESSIA alium hīc agnovit priorem sensum Rabbīnus. Neq; ali-
ter Kimchi, qui expresse in h. l. אמר על המלך המשיח שיהיה i. e. loquitur Propheta de Rege Mesia, quod sit servandus per
justitiam suam. Quin, cum ex evidenti parallelismo constet de eodem

agi Ps. 72. 8. & in Zachar. 6. 9. 10, ibi autem de triumphatore Mesia agi non
saltem certum sit R. Sadia Gaoni in Dan. c. 7. 4. sed & Abenesra
usq; adeo persuasum, ut præter expositionem de Salomone, peculiarem
paraphrasin pro MESSIA per totum Psalmum subjecerit, dubium nul-
lum, quin etiā in Zachariâ ad Mesiam ejus respectus fuerit, in quo illud
unum conciliare non potuit, quomodo idem Messias & repræsenteretur
ut pauperculus & ut Dominator à mari ad mare, seu REX IN ASINO. Idē
ergo R. Saadia hīc agnoscit sensu literali Prophetiam de Mesia: nec minūs
R. Abrabinel qnī quoad explicationem pulcherrima hīc habet: Dicit, in-

quit, Propheta: Ecce Rex tuus venit tibi כ"ל i. e. vult dicere:
המלך האמת שלך שהוא חמר מבוע ישי הוא יבא לך לא כהן
מורע אחרון i. e. Rex tuus venit tibi, Rex ille verus, qui tibi, venit:

22. qui sc. erit *sarculus de stirpe Isai* seu nascetur ex tribu Iuda & familia Davidicâ non Sacerdos ex semine Abronis seu ejusdem familiâ. Illud vehementer probamus in Abenesrâ: quod urget: *Talem hîc notari Regem & Dominatorem, cujus adventus dandus sub templo* 2. Subsumimus jam: Non Messias Judæorum revelandus demum in bellis Gog & Magog. Sed JESVS NAZARENVS ita revelatus est sub templo 2. E. Rabbini equidem Salomo, Saadia, Kimchi, Abrabinel impugnant *hypothesein Abenesræ*, quam Abrab h. appellat הכוונה המושחתה seu intentionem falsam corruptam: Cæterum illum potius corruptum, qui etiam nunc revelandum demum illum Regem Zacharianum credidit, facile ostendit applicatio. Quomodo enim cohæret ratio, & hujus evidentia velut in propinquo, cum conclusione jubilæa? *Jubila, exulta valde filia Sionis: quia Ecce Rex tuus jam jam veniet.* Vbi illud Ecce post 2000. annos à Zachariâ clamante: *Ecce jam venit.* Ostendunt id pluribus

CHARACTERES REGIS SIONIS

v. 9. 10. 11. 12.

16. CHARACTER I צדיק נושע & quidem צדיק נושע i. e. Justus, & Salute præditus Ipse, ut sc. non indigeat alio Deo Justificante, vel servante; sed & ipse sit justus & servandus & fons Justitiæ & Salutis credentibus. Vid. El. 53. 11. Jer. 23. 5. 6. Act. 4. 12. Ebr. 5. 1. 7. 9. c. 7. 25. & quoad צדיק נושע Pl. 115. 7. Salvâ sc. eminentiâ Messia: valet hîc illud Hebræorum צדיק נושע i. e. MESSIAS annumeratur justus, ipse sc. & justus & servatus: sed ita, ut simul sit justitia & salus nostra seu Justificator & Servator. Notatum à Rabbinis non saltem מלך in צדיק נושע: sed & quod sit Parachatum, & adeo עבר seu præteritum (propter conversionis) conversum: Cæterum, ut primum demus, secundum negamus, non saltem quod צדיק נושע constanter sit Kamezarum: sed & quod sit Tiptchatum, imo Masora expressè notavit צדיק נושע ל i. e. Non amplius extat צדיק נושע: sed semel saltem צדיק נושע. At צדיק נושע per Patach bis extat sc. Deut. 33. 29. Isaia 45. 17. צדיק נושע autem per Kametz semel saltem sc. Pl. 33. 16. E. Masora hîc titulum צדיק נושע Kamezarum: non Parachatum, agnovit, nec adeo præteritum: sed Participium, ut noter qui habet salutem seu illum in quo est salus, sive, tantum passivè, formalitèr, ita ut noter Servatum à Deo sc. servatore: sive eminentèr & efficientèr, ut noter illum in quo ipsa est SALVTIS residentia, seu in quo unice & ita est σωτηρία, ut exinde

ut exinde sit SERVATOR mundi. Priori modo dicitur *de Israele & Sanctis* 23
 per MESSIAM Servatorem seu מְשִׁיחַ servandis, ubi proinde structura
 datur cū nomine divino med. part. מְ & valet illud מְשִׁיחִי וְאֵשֶׁת
 i. e. *Serva me & habeo salutem seu servabor* Jerem. 17. 14. Posteriori mo-
 do hīc de solo MESSIA conf. Isa. 45. 22. unde & hīc absolutē ponitur 18.
 sine tali, qualis alibi obrinet, constructione. Sed & inde est, quod &
 Chaldæus, & Græci, & Vulg. activē reddiderint. Illi sc. פִּרְיָק נֹשֶׁע
 Isti σωζων, Huic, *Salvator*. Rectius sanē illi, quā in ed. Varabli: *Ser-*
vabit seipsum (forte מְשִׁיחִי נֹשֶׁע habuit in nexu, in quo erratum evi-
 dentē ostendit accentuatio) Nec opus erat suspicari Codices ante Ma-
 foreticos puriores, qui legerint נֹשֶׁע וְאֵשֶׁת ubi nunc נֹשֶׁע, prout H. Grot.
 De cœtero, quomodo MESSIAM facilē sit ostendere SERVATVM. 19.
 σωζόμενον, & *Servatorem* seu מְשִׁיחִי ex locis N. T. superioribus con-
 stat. Applicatio fiat primo & formalitē ex loco Act. 4. 12. inde, quoad Mes-
 siā servatū ex Ebr. 5. 7. quoad *Servatorē* ib. ex. 9. Erravit Groti⁹ explicans:
Iustus i. e. *æquus*. Φιλόπυργος, non *Tyrannus*. *Servator*, qui sc. salvavit popu-
 lum ad tempus, *iusto* scil. regimine, prout Christus perfectē & in perpe-
 tuum. Hypothesis jam supra notata. Character 3. נֹשֶׁע i. e. πᾶς, 20.
 prout literam rectē expressit Matthæus: ut idem quod נֹשֶׁע Num. 12. 13.
 Ita & Chald. עֲנִיָּו, Raschi, *Mansuetus*. Ita & Kimchi Abrab. conf. ad
 Hebr. c. 2. 17. 18. c. 4. 15. c. 5. 7. 8. Clamat *Servator*: *Discite à me*: *Ego*
Sum Πᾶς seu *Mansuetus & Humilis corde* Matth. 11. 29. Provocat Kim-
 chi ad Isaiam c. 42. 3. *De MESSIA non clamofo, arundinem non confracturo*.
 Non poterat dari accuratius Parallelum. Vtinam agnovisset in nostro 21.
 JESV complementum, quod ostendit Matthæus c. 12. 17. 19. Character
 4. est *incessus in Asinā & pullo asinarum* (In מִרְכָּבָה sc. communi, sexum,
 hīc fœmininū notari, constanter docuit nos Matthæus, qui comple-
 mento interfuit c. 21. 2. 7. ex quo, etsi suā luce radians, vaticinium illu-
 stratur: quippe, prout Matthæus πῦρ ὅλον θέλει γενέσθαι ὡς ἀπὸ ἀλάτνης
 ὁ πυρὴν: quomodo ergὸ ἀπὸ ἀλάτνης, ita ῥηθὲν & contra. Noretur ex
 Matthæo numerus pluralis ἐπὶ πάντων αἰώνων v. 7. quod nec negant Joh. c.
 12. 15. Luc. 19. 34. Marc. 11. 4. 7. etsi solius pulli mentionem faciunt: qui
 enim super *pullum & asinam*, vel contra, invehitur, certē etiam super
pullum: Insederit e, *Servator* principalitē *pullo Asinā stratā comitante*) 22.
 in quo

24. in quo Abenefra Paupertatis: Cateri autem Rabbinī מרת ענותנות i. e. Mansuetudinis mensuram ponunt. Ita Raschi: ומרת ענוה היא. e. Hic est Character mansuetudinis. Ita Kimchi לא על חסרון כי חנה כל i. e. Non faciet hoc ex paupertate: nam ecce universum seculum in potestate ejus. Sed præ Mansuetudine.
22. Poterat tanē SERVATOR pari facilitate & voce: DOMINUS *χρῆται ἔχει*, sibi equum impetrare, quā Asinam cum pullo; Sed qui Rex Israelis Deut. 17. 16. & Pacis Princeps erat, & hanc instauratū, Mansuetus, Servator, veniebat, nec ex hoc seculo regnum censeri volebat, Asino pacis animali, quā, qui bello armatur, equo vid. Nach. 2. v. 4. 5. c. 3. 2. Jobi 39. 12. vid. infra. c. 10. 3. incedere malebat, & nihilominus ostendebat signa majestatis in ipso pullo, qui in grege Asinarū hactenus ferus, & indomitus primum in safforem admisit Regem Sionis vid. Marc. 11. 2. Frustra hic de jumento Nechemia c. 2. 12. 14. an fuerit asinus, an equus? disputatur. Nec probavit Abenefra: Judam Maccabæum primū asino in vestitum. Hugo Grotius explicans de Sorobabele, qui coronam sibi dicit causa impositam, templo reddiderit, sine satellitio pompæ, regiæ, modestiam pacis, studium significaturus in asino incesse, post tot Evangelistas non meretur epicrisin.
24. Falsum præterea: Sorobabeli unquam impositam coronam Regiam. Illa c. 6. 11. non Sorobabelis: Sed Iosue capiti imposita memoratur. Explicat rationem incesus in Asino Character 5. Instauratio pacis, inter Judæos & Gentes, & Sublatio aded hostilitatis, cujus signa currus hostilis (vid. Exod. 14. 7. Jud. 4. 3. 13.) sequitatus hostilis, arcus bellicus, cujus nunc nervus incidendus, quippe, prædicabit Messias pacem ipsis gentibus v. 10. De complemento vide Ephes. 2. à v. 13. ad v. 20. Character 6. Dominium Messie Catholicum à mari ad mare, & à fluvio ad usq; fines terræ v. 10. ad quas voces Kimchi exegesis apposuit allegato Abenefra; qui explicet: מרת הדרומי ער הים הצפוני i. e. à mari meridionali, quod appellatur Edomæorum, ad mare septentrionale appellatum Oceanum בתחלת המורח ער סוף המערב i. e. à fluvio procedente ex Eden in extremitate orientali, ad usq; extremitatem Occidentalem: Concludit inde: notari ככל העולם seu Dominatum Messie in universo mundo. Mirum autem, quomodo Abenefra hanc expositionem tribuat, qui in h. l. non saltem tale quid non habet: sed & restringit dominium hujus Regis ad limites terræ Patribus promissa, à mari sc. rubro, ad mare Philistinum seu mediterraneum, & à fluvio i. e. Euphrate.

Euphrate, aduq. finem terræ sc. Israelis i. e. desertum illud magnū, quemodo
 & hunc dominatum Regis Filia Sion Grotius limitavit. Apparet Kim-
 chium æstimasse mentem Abenesræ ex parallelo huic loco Ps. 72. 8. ubi
 hypotheticè sc. על המשיח מנחם e. si de MESSIA Psalmus intelli-
 gendus, talem expositionem appoluit Abenesra סחחס seu ὁ σὺς
 Kimchio appellatus, qualem hic expressit Kimchi sub ipsius nomine.
 Character 7. Emisio aquali victorum Sionis ex foreâ v. 11. Vbi, cum juxta
 Vulg. & Lutherum nostrum danda sint 4. Enallagæ, tres sc. pronom. fa-
 minini: una personæ. 1. pro 2. Cum juxta H. Grotium requiratur Sakeph-
 katon in רָדָה (Reddidit. Etiam tu ὁ posteritas Abrahami, cujus victos
 ob sanguinem federis tui emisit, & ex foreâ in qua non est aqua) juxta L. de
 Dieu, Ruia in רָדָה, ex consilio fontium reddendum: Etiam tu
 (quod ad Te, ὁ Sion, attinet, quæ existis) in sanguine federis tui (hacten-
 us Nominativus absolutus emphaticus, qui in resolutione deinceps
 fit Genitivus) cujus emisit victos de cisterna, in qua plane non est aqua, re-
 vertimini ad munitionem, ὁ vos victi spei 28. v. 11. (Sequitur Character 8. in
 eodem v. m. 2. donum Prophetarum) Etiam illo ipso die annuntiantem du-
 plum (prædicaturos penitentiam & remissionem peccatorum inter omnes
 gentes incipiendo à Jerusalem) restituiam tibi (postquam sc. deinceps
 per intervallum cessabunt Prophetæ vid. c. 1. 5. tunc restituiam, surro-
 gato exercitu Evangelizantium, qui idem prædicent quod Prophetæ, il-
 lud sc. פִּשְׁנָה penitentiale & Evangelicum. Conf. complementum in
 præconio Johannis Antecessoris Matth. 3. 2. Joh. 1. 29. vocationibus &
 concionibus Apostolorum Act. 2. 38. c. 10. 43. c. 17. 30. ipsius Christi
 Marci 1. 14. 15. & ad Ephes. c. 4. 11. 12. 13.) Notetur adeo conclusio hu-
 jus orationis jubilææ, implicans duos posteriores Characteres, danda
 v. 11. & 12. Alloquium, quoad beneficium utrumq. Characteris 7. & 8. di-
 rigitur ad Sionē subsistentem in sanguine federis sui, (non לְבִרְתִּי מִלֵּךְ
 circumcisionis prout Rabbini, non agni Paschalis, prout Grotius: Sed
 τὸ ἡμῶν καὶ ἡμῶν διαθήκης 1. Cor. 11. 25, quo interveniente sancitum,
 est fœdus Sionis s. Dei cum Sione, & qui adeo est τὸ αἷμα ἡμῶν διαθήκης,
 ex ὁ ἡγάθημεν ad Hebr. 10. 29.) & cujus victos jam emisit de foreâ (no-
 teretur hic præteritum purum cum antecesserint futura) in v. 11. ita red-
 dendo, ut unum saltem faciat terminum, non integrum enunciatum,
 jubente accentuatione: ut nec אֶשֶׁר ante לְבִרְתִּי omisissum faciat
 D ellipsin,

25

27

28

29

30

ellipticū, nisi apud illos quorum omnia sunt elliptica illi adeo Sioni promittit Rex Sionis in illo adventu suo Evangelistas dupli illius praecones v. 12. m. 2. Quoad officium reciprocorum dirigitur non ad Sionem jam reversam: sed ad illos victos Sionis, qui in spem liberationis victi, ubi jam sunt emissi, debebant reverti ad munitionem, aggregari Sioni & cum illa, ad manifestandum Sionis Regem, exultare, jubulare, & letum illum diem expectare. Notetur illud **וְנָחָה** i. e. etiam tu, & Sion. Haecenus, quid facturus esset Sioni, Rex Sionis. Nunc, quid ipsa Sion, praestare debeat quoad suos victos jam emissos v. 11.

**Bellum Filiorum Sionis cum Javan Incensore
& Adjutore IHOVAH.**

à v. 13. c. 9. ad v. 3. c. 10.

II.

Apparatus bellicus ipsaq; armatura bellantium describitur v. 13. IHOVAH, ut supremus illius belli Imperator, & Moderator v. 14. ut protector & triumphus Israelis Autor v. 15. ut gloriosus hujus servator v. 16. unde conclusio constans Epiphonemate de gloria Israelis v. 17. c. 9. & consilio: prospera quæq; petenda esse à solo IHOVAH c. 10. 1. non ab Idolis v. 2. Notetur hic 1. in v. 13. c. 9. arcus vocabulum non referendum ad Ithuda prout Vulg. Luth. Varablus: sed Ephraim, quem velut arcum Deus sagittis impleverit, seu quem arcu bellico armaverit. Probatur ex accentuatione **רַחֵם** in Ithuda & **יִרֵם** in arcus vocabulo. Notetur 2. periphrasis IHOVA bellatoris procedentis sagittâ fulgurante, clangentis tubâ, incedentis in turbinibus Austrinis vid. v. 14. Notetur 3. **אֲבָנֵי קֶלַע** lapides fundæ v. 15. contra distinguuntur **אֲבָנֵי נֶזֶר** seu lapidibus coronæ in v. 16. ibi hostes: hic Ecclesiae Filii designantur. Post Vulg. Luth. reddidit: **Wir Schleudersteine** ut sit sensus: velitariter instructi pugnabunt, quomodo David adversus Goliathum. Alii objective: die Schleudersteine. Notetur 4. In v. ult. Junius: Mustum facundas faciet virgines. Rectius Luth. de Musto germinare s. crescere faciente Virgines. Eloquii significatio secundaria est ex addito materiali sive oris sive labiorum vocabulo. Ibidem illud **וְהָיָה כִּי יִשְׁמַח** est exaggerativum. Quanta erit excellentiae ejus, quanta pulchritudo! Notetur 5. c. 10. 1. Deus faciens **וְהָיָה כִּי יִשְׁמַח** i. e. fulgera (facunda) LXX. redd. **ἀνέλας ἐν ἡμέραις** **Φαντασίαις**. Notetur 6. in v. 2. Somnia loquuntur vanitatem. Conf. vers. Germ.

IHOVAH

IHOVAH visitator iratus & placatus.

c. 10. à v. 3. ad fin.

Iratus *Pastoribus* & quidem implacabiliter: (*Mein Zorn ist ergrimmet wieder sie*) quos proinde, ut & *Hircos* visitat Iratus: prout ipsum gregem, domum *Ihuda* gratus: de illo in m. i. v. 3. c. 10. de hoc in m. 2. Notetur 1. *Pastores* Chaldaeus reddidit per מרשש seu *Reges*, & *Hircos* per מרשש i. c. *Dominatores*. Optumè. In illos sc. velut *Apostasia* *Israelis* *Autores* præprimis exarsit ira Dei. Notetur 2. Idè contradistinguuntur *populo*, velut *Pastor* & *Dux* caper, gregi. Notetur 3. distincta constructio vocabuli visitandi. Notetur 4. In v. 4. per *Angulum* & *Paxillum* Chaldaeus Regem *Messiam* intellexit. Omnino *Christus* *angulus* *pretiosus*, & *lapis* *angularis* dicitur *Jes. 28. 16. Ephes. 2. 28.* ratio v. 14. Notetur 5. Et *coagmentatio* *status* & *firmamentum* à *Ihova*. Notetur 6. ואל non semper in malam partem. Notat hic ἐξαρσιν. Notetur 7. *Disseminatio* illa *Judeorum* inter *populos* non pœnalis: sed gratiosa v. 9. Notetur 8. In v. 10. reddendum: das man ihnen nicht gaug rathum finden wird. Notetur 9. In v. 11. ipsum mare, per quod transeundum appellatur *angustia*, & sic conciliatur *Luth.* das *Angst- Meer* in illo ipso mari triumphat *Israel*. Notetur 10. parallelismus c. 10. 11. *Sceptrum* *Aegypti* recedet, cum illo *Gen. 49. 10.* utrobique in *sceptro* מלכות seu *Dominium* agnovit Chaldaeus, ne liceat *Judæis* pro arbitratu suo nugari in *sceptro* *Ihuda*. Not. 11. v. ult. *Oratio*: Ego *Ihovah* roborabo eos in *Ihovah* & in nomine *Ihovah* ambulant.

CASUS LIBANI.

c. XI. 1. 2. 3.

Indicatur excidium *Libani* v. 1. *Aperi* ô *Libanon*, *portas* *tuas*, ut consumat *ignis* *cedros* *tuas*. Inde *Ululatus* *Prophetice* figuratus *abietum* de *cedris*, seu *populi* vel *Civitatum* *Principum* de ipsâ metropoli, de *Regibus* *Magnificis*, & contra *roborum* *Baschan* de *Sylvâ* *Vindemiæ* seu *Sylvâ* *munitâ*, i. e. *principum* de *Populo* v. 2. Imò communis *ejulatus* *Pastorum*, sive *potestatis* *Laicæ* sive *Clericæ*, ob vastatam *magnificentiam* suam, & *rugitus* *juvenum* *Leonum* ob vastatum *Jardenis* *fastum* v. 3. Apparet facile, quorsum hæc tendant. Neq; templo saltem, *cedrinis* circa templum *palatiis*, non soli *cedro* *Hierosolymitanæ*, & in hac *Magnificis*, toti; *populo* & *urbi*, quæ ob *alta* *mœnia*, ob *condensata* & *exaggerata* *edifi-*

D 2.

cia

28. *cia, sylvæ munile speciem representabat: sed & oppidū minoribus, ipsiq;*
Jordani, ad quē ultra Leonum, Principibus & Principum Palatii, totiq;
adeo Judææ illud denūciari excidium, quod sub Romanis novissime
illatum. Et agnovisse veteres Hebræos talem Prophetiæ hujus respe-
ctum vel unius Kimchi in h. l. testis esse poterat: פירשו הכפרשים
זה על בטול מלכות או על עת חורבן בית שני
והם על בטול מלכות או על עת חורבן בית המקדש i. e. *Expositores exposuerunt hoc de excidio*
regni Hasmoneorum, vel de desolatione templi 2. Addit Kimchi, & Mielal
Jophi: לול פירשו פרשת פרח לבנון ולחיות על הרבן בית שני
ואמרו כי מ שנה קודם חורבן הבית היו דלתות החיכל
נפתחות מעליהם גער בהן רבן יוחנן בן זכאי אמר לו
היכל היכל עד מתי אתה מכעית עצמך ונרע אני שסופך
לחרב וכבר נתנבא עליך זכריה פתח לבנון i. e. *Rabbini nostri*
felicis memoriæ, exposuerunt hanc Prophetiam de desolatione templi 2. &
dixerunt, quod XL. annis ante desolationem, portæ templi à seipsis apertæ
fuere, quas increpantur Rabban Jochanam, dixerit: O templum, tem-
plum, quamdiu tu perieris te ipsum. Novi ego, quod finis tuus sit futu-
rus per desolationem, quia jamdudum de te prophetavit Sacharia dicens:
4. *Aperi, Libane, portas tuas, ut absumat ignis cedros tuas. Testimo-*
nium insigne, cujus usus multiplex. Et tamen ipse Autor Mielal Jophi,
Raschi, Kimchi explicant de הארבות וחורבן אברון i. e. *Excidio alia-*
rum gentium: quia sc. antecesserat in tali paraphrasi Jonathan, quem
deserere noluerunt. Refutat eos, vel ipsa Jordani excellentia v. 3. un-
5. *de ad illum ipsi Rabbini non obscure Palinodiam canunt. Addimus il-*
lud: Variablis in notis ad h. l. Chaldaus inquit, paraphrasta pro Liba-
non vertit templum: Ne cui imponat hic Variablis, jam inconvinius Jo-
nathanem explicare non de templo, non de Judæa, sed excidio aliarum
gentium. Ita ille: Aperite populi portas vestras. Est tamen, ubi Jonathan,
Libanum explicat per בית מקדש i. e. *sanctuarium seu templum*
6. *Chab. 2. 17. Ita & Raschi ibidem Kimchi autem: Libanus, inquit, est*
terra Israelis. Urget Deut. 3. 25. Idem in Ezech. c. 17. 3. Libanus est terra
Israelis, in qua est excellens illa Sylva, à qua universa denominatur Judæa:
& sicut cedrus eminet præ aliis arboribus: ita Jerusalem eminet præ aliis
terris & civitatibus. Hæc applicata deo præfenti facile ostendent, quis
Libanus & quæ Cedri in Zachariâ.

MES

MESSIAS PASTOR OVIVM

29

ven ditus 30. argenteis

c. 11. à v. 4. ad fin. cap.

Causa casus Libani infensissimum in Messiam odium, & Senatusconsultum rruentum de perdendo JESU, cujus occasio merces pacta proditori XXX. argenteorum. Repraesentantur autem in hoc capitulo 3. personae Oratores I. Pater vocans Messiam, & huic cedens curam ovium interfectionis v. 4. quas scilicet iidem sive interfeciebant, sive externis diripendas prodebant, seu vendebant, qui Pastores & Rectores populi videri volebant, idque impune, & cum applausu suo, nil gregem curantes, dummodo ex Sacerdotio magnum sibi questum facere liceret v. 5. (Respectus ad corruptos Pontifices ceterosque Pastores populi sub templo 2. circa Messiae tempora) quatum proinde curam CHRISTO credit, ceteros mutuis exdibus & ruinis adjudicans v. 6. Succedit persona II. MESSIAS ipso facto Patri respondens v. 7. Dixit Pater v. 4. Pasce oves interfectionis. Respondet Orator Christus: v. 7. Pavi oves interfectionis (לכן עניי Vatabl. & L. de Dieu: atque, vel profecto pauperrimas ovium: Vulg. propter hoc i.e. ait H. Grotius, sequens documentum, ut quae sequuntur, referantur ad tempora Davidis. Optime noster Lutherus: Eurent haben o threlende schlacht Schaffe / vel umb der elenden Schaffe willen) & accepi 2. pedum animum appellatum amoenitatem (Sanfte) alterum: Vincientes (sive ad dolorem; unde Luth. der Stab wehe; sive ad fraternitatem vel federalem societatem Judaeorum & Israelitarum, proat ex v. 14. Junius, consulto frustra Arabismo Lud. de Dieu, ex quibus Lutherus praefereendus,) ac ita pavi: quin (cum viderem corruptissimos esse Ovium Pastores in 3. classes divisos, Phariseorum, Sadduceorum, Essenorum) excidi tres pastores mense uno) illo sc. passionali, imò vel una illa hebdomade Joh. 12. 1. inter ingressum Hierosolymitanum in Asino, vid. supra c. 9. 9. & prodictionem pactum XXX. argenteis vid. c. XI. 12. 13. quando etiam lacrymis, excidium illis & gregi praedixit Luc. 19. 41. & seqq. templum frustra frementibus phariseis, reformavit Matt. 21. à v. 10. ad 18. Phariseos de auctoritate templi purgari, de tributo Caesari dando, de maximo Legis mandato, Sadduceos de resurrectione mortuorum opposcentes, & reciproca propositione de baptismo Johannis, de Messia Filio Davidis quæsitos, ita compescuit, seu os iis occlusit, ut ne verbulum quidem vel respondere, vel tentandi causa deinceps proferre aude-

I.

2.

4.

D 3

rent,

- 30 rent, vid. Matt. 21. & 22. imò in quâ illos ipsos Pastores, Phariseos in-
primis & Sadduceos, parabolis de Vineâ locatâ Agriculis, & lapide repro-
bato ab Architectis vid. Matt. 21. à v. 28. ad fin. & elencho, & V&E illis cor-
ruptis toties acclamato vid. Matt. 23. (potenter excidit, novissimamq;
desolationem prædixit toto cap. Matt. 23. Abbreviata quippe est anima
mea in illos (ut ferre diutius nō potuerim mores illorū corruptos, ter-
mentumq; dogmaticum) in primis cum anima illorum præ fastidio consilia
perditionis coqueret in me (Joh. 11. 53. 57.) unde & (cum viderem ad
5. exemplum Pastorum, oves illas interfectionis majore numero incur-
biles) me Pastoratu illo visibili nationali, abdicaturum, oves cum suis Pa-
storibus imminenti excidio permissurum prædixi, & in fidem dicti, baculū,
cui nomen AMOENITAS, fregi, quod, etsi non à toto grege, tamen à pau-
perculis gregis agnitum v. 8. 9. 10. 11. (complementum fracti Judæi baculū
Amœnitatis vid. Matt. 23. 36. 37. 38.) Cumq; non ignorarem illos delibe-
raturus de me commodèprehendendo, & occidendo, oblaturus etiam
proditori certum pretium, dixi ad illos: Agite, date mercedem meam; &
6. illi appenderunt 30. argenteos v. 12. Persona tertia Parentheticè proposita
est Propheta, cui non Pater: sed Filius mercede 30. argenteorum æstimatus
v. 12. acclamat: v. 13. Projice illos 30. argenteos ad figulum (ad agrum fi-
guli, extra portam figulinam, inde comparandum) Egregium verò pre-
tium, quò pretiosè scil. æstimatus sum ab illis. Fecit id Propheta pro ra-
tione visionis, projecit illos (Sacerdotibus) in domum IHOVA (transituros)
ad figulum (Grotius: apud figulinam, arcam sc. in quam projecta fue-
runt fracta templi fœdilia) Conf. Matt. 27. v. 5. 6. 7. Atq; ita Prophetiâ suâ
id figuravit jubente Deo Zacharias, quod facturus erat (Judæ) Inde
ergo baculus alter appellatus Vincientes (Vulg. Funiculus) frangitur &
𐤇𐤍𐤏𐤍𐤁 seu fraternitas Iudæ & Israelis fracta figuratur v. 14. Subla-
toq; Messia tota administratio committitur Pastori stulto v. 15. 16.
7. cum grege ex scindendo v. 17. c. 11. in quo Manassæ designari de quo Ne-
hem. c. 13. 28. Joseph. l. XI. 7. 8. vult Hugo Grotius, ex pravâ hypo-
thesi in superiori Prophetiâ non figurari futura de Messia: sed præterita, ita
ut 3. Pastores excisi uno mense, sint David, Adonia, Joab; æstimatio non
Messie: sed Pastoralis operæ Judeis exhibite jam inde ab exodo ad novissima
Salomonis, quod 500. annorum intervallum illi 30. argenteis æstimaverint,
8. pretio sc. iniquissimo. Pejor longè σπεῖλος illa Grotiana quàm Rab-
binorum, qui per 2. baculos Sorababelem, & Maccabæos, per 3. Pa-
stores

flores tres Prophetas posteriores, per Pastorem stultum, Herodem vel Agrippam, sub quo templum exustum intelligant. Vatablus illud וַיִּצַר v. 13. legens pro וַיִּצַר, & pro figulo, thesaurarium probandus haut est, etsi in applicatione Prophetiæ non culpandus.

Triumfus Jerusalem תִּשְׁבַּח אֲנִי

C. 12. à v. 1. ad 10.

Hæc ut de hostibus suis triumphatura summarie repræsentatur c. 12. à v. 1. ad 7. Ut ipsa à Jhovah servanda, & gloriose protegendæ inde ad v. 9. plenius autem utrumque explicatur, posterius quidem à v. 9. c. 12. usq; ad v. 12. c. 14. Prius inde ad usq; finem, quæ novissimæ hujus sectionis propheticæ s. orationis 4. partis 2. summa analysis est. Notamus sub hoc titulo (1.) c. 12. v. 2. m. 2. reddendum: Quia etiam super Ithudā erit pelvis illa soporifera in illā obsidione (imò) super (ipsam) Jerusalem. Inter hostes adeo תִּשְׁבַּח אֲנִי Jerusalem, ipsa terrestris Jerusalem, ipsi Judæi, non ex gentibus infideles soli. Alia scilicet est Jerusalem ponenda in pelvem soporiferam iuxta Daumelbecher v. 2. in lapidem onerosum v. 3. alia super quam illa ita disponenda: unde & v. 6. expresse distinguitur Jerusalem à Jerusalem: sic alii designantur per domum Ithudæ, super quam Deus aperit oculos v. 4. cuius Principes gloriantur se robustos in JHOVA v. 5. qui habent se ad gentes velut foveus ad lignum & lampas ardens ad manipulum v. 6. alii illi, super quos Jerusalem ponenda velut pelvis soporifera v. 2. Notamus (2.) v. 7. non legitur כְּרִשְׁתִּי כְּרִשְׁתִּי wie vor Zeiten: Sed כְּרִשְׁתִּי i. e. in principio fuisti. Sensus: In salute illa non habebitur ratio eminentiæ terrestris, familiæ regis, & dignitatis metropolitanæ: quin, ne ex carnalis vel secularis prærogativâ sibi illam præ cæteris debitam datamq; gloriatur domus David, & civis Hierosolymitanus, & inde se contra Ithudæ illum qui in tentoriis, magnifice efferat, promittitur: DEUM primò servaturum tentoria Ithudæ v. 7. Imò infirmum maxime in illis tentoriis sive Hierosolymitanum, habiturum robur Davidis, prout domus David robur divinum, futura sc. sicut ANGELUS JHOVAH coram illis v. 8. Paulo aliter Vulg. Et erit, qui offenderit ex eis (lapsus fuerit in enorme peccatum) erit in die illâ quasi David (tâmp gravi poenitentia tangetur, quam David ob peccata in Vriam) & domus David, quasi Dei, sicut Angelus Domini in conspectu ipsorum (i. e. domus posterorū Davidis ita plena erit pietatis, quasi templum esset, quasi Angelum aliquem Dei apud se semper conspicabilem haberent) In נִכְשָׁל sc. offenden-

tis

dentis. f. lapsi significatio, sive ut lapsus ille sit virtualis, sc. **נפילת הכח** i. **πράσις** virium, sive ut sit criminalis, quod posterius placuit Vulgato: prius aliis, unde & Græci: **ὁ ἀσθενῶν**.

JHOVAH TRANSFIXUS

& inde

PLANCTUS.

c. XII. à v. 10. ad finem.

1. Orator JHOVAH vid. v. 1. & inde ad 10. promittit effusurum se super domum David, & incolas Hierosolymitanos *Spiritum gratia & precium*, unde futurum, ut (prout olim Israelitæ intuitu fidelium serpentem exaltatum, ac sub illo in Filium hominu crucifixum, sunt sanati **והביט אל נחש הכחשת וחי** Num. 21. 9.) *inveniri sint* (aspeturi ad) *se, illum ipsum scil. quem transfixerunt*: atq; inde *planduri*, & amarissimâ amaritudine se ipsos *confecturi* v. 10. qui planctus repræsentatur in planctu typico funeris Josiæ in valle Magiddo v. 11. 12. 13. 14. conf. 2. Chron. 35. 23. 24. 25. quicquid sit de planctu Hadadrimmon, quem filium Tabrimmon, gente Syrum Syriæq; Regem, illum sc. *cujus telo cecidit Achab in bello contra Syros* 1. Reg. 22. 34. disertè nominat Chaldeus, ita ut duorum Regum, unius X. tribuum, Achab sc. altero Jhuda, Josiæ, funerali planctu figuretur *planctus præsens*. Ubi tamen cum Hieronymo magis facimus, & unam figuram funeralem Josiæ sc. agnoscimus, ita ut in eodem campo Magiddo funerali Josiæ, fuerit urbs dicta Adadrimmon & unius adeo funeris hic planctus signetur. Formaliter ergo hic datur DOMINUS gloriæ CRUCIFIXUS, vel, JHOVA in cruce TRANSFIXUS, ejus prophetiæ & complementum historicum descripsit **ὁ ἐσπεύων**, qui sc. ad crucem JESU transfixi spectator, compellatus à CRUCIFIXO adstitit & enecta illa miserrima vidit, intimioris dilectionis discipulus Joh. c. 19. 34. & mysterium explicuit 1. Joh. 5. 7. 8. Neq; illa transfixio imputatur tantum uni illi Romano militi, qui lancea latus Jesu (juxta Arabem dextrum) transverberavit: sed & omnibus quotquot conclamaverunt illud **σταύρωσον**, & qui Synergistæ Crucifixionis fuerunt, ut nec Pilatus, cum suis Prætorianis, non Centurio conversus excipiat in titulo transfigentium Conf. Apoc. 1. 7.
- 2.
- 3.
- 4.

ut exinde sit SERVATOR mundi. Priori modo dicitur de Israel
per MESSIAM Servatorem seu מְשִׁיחַ servandis, ubi proinde
datur cū nomine divino med. part. מְשִׁיחַ & valet illud מְשִׁיחַ
i. e. *Serva me & habeo salutem seu servabor* Jerem. 17. 14. Poste
do hic de solo MESSIA conf. Isa. 45. 22. unde & hic absolut
sine tali, qualis alibi obrinet, constructione. Sed & inde est
Chaldæus, & Græcis & Vulg. activè reddiderint. Illi sc. מְשִׁיחַ
Isti σωζων, Huic, *Salvator*. Rectius sanè illi, quàm in ed. Vata
vabit seipsum (forte מְשִׁיחַ habuit in nexu, in quo err
denrè ostendit accentuatio) Nec opus erat suspicari Codices
foreticos puriores, qui legerint מְשִׁיחַ ubi nunc מְשִׁיחַ, prout
De cætero, quomodo MESSIAM facile sit ostendere SERV
σωζόμενον, & Servatorem seu מְשִׁיחַ ex locis N. T. superior
stat. Applicatio fiat primo & formalitè ex loco Act. 4. 12. inde, q
fiat servatū ex Ebr. s. 7. quoad Servatorē ib. ex v. 9. Erravit Groti
Justus i. e. æquus, Φιλόπατρις, non Tyrannus. Servator, qui sc. sal
lum ad tempus, iusto scil. regimine, prout Christus perfecte &
tuum. Hypothesis jam supra notata. Character 3. מְשִׁיחַ i.
prout literam rectè expressit Matthæus; ut idem quod מְשִׁיחַ N
Ita & Chald. מְשִׁיחַ, Raschi, *Mansuetus*. Ita & Kimchi Abra
Hebr. c. 2. 17. 18. c. 4. 15. c. 5. 7. 8. Clamat Servator: *Discite a
sum* Πρῶτος seu *Mansuetus & Humilis corde* Matth. 11. 29. Prov
chi ad Isaiam c. 42. 3. De MESSIA non clamoso, arundinem non c
Non poterat dari accuratius Parallelum. Vtinam agnovisset
JESV complementum, quod ostendit Matthæus c. 12. 17. 19
4. est *incessus in Asinā & pullo asinarum* (In מְשִׁיחַ sc. commu
hic scemininū norari, constantè docuit nos Matthæus, qu
mento interfuit c. 21. 2. 7. ex quo, etsi suā luce radians, vatici
stratur: quippe, prout Matthæus πῶπο ὅλον ζέγωνεν ἵνα π
ρηθὲν: quomodo ergο πλεονάζων, ita ῥηθὲν & contra. I
Matthæo numerus pluralis ἐπάνω αὐτῶν v. 7. quod nec neg
12. 15. Luc. 19. 34. Marc. 11. 4. 7. etsi solius pulli mentionem
enim super pullum & asinam, vel contra, invehitur, certè
pullum: Insederit e, Servator principalitè pullo Asinā strata

